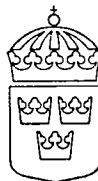

Regeringens proposition

1988/89:123

med förslag om karantänslag, m. m.

Prop.
1988/89: 123

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 21 mars 1989.

På regeringens vägnar

Bengt Göransson

Sven Hultström

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att bestämmelserna om karantänsverksamheten skall ges lagform och anpassas till den nya smittskyddslagen (1988:1472). De centrala bestämmelserna i karantänsförordningen (1975:1019) förs över till den nya karantänslagen. Liksom hittills anpassas karantänsbestämmelserna till överenskommelsen om det sanitära samarbetet mellan länderna inom WHO, International Health Regulations (IHR), och till gällande överenskommelser på området med de nordiska länderna.

I propositionen läggs vidare fram förslag till de lagändringar som föranleds av den nya smittskyddslagen.

Karantänslagen och lagändringarna föreslås träda i kraft samtidigt som den nya smittskyddslagen, dvs. den 1 juli 1989.

Förslaget till karantänslag och förslaget till ändring i smittskyddslagen (1988:1472) har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 18), lagrådets yttrande (s. 48) och föredragande statsrådets ställningstagande till lagrådets synpunkter (s.50).

Den som vill ta del av samtliga skäl för nämnda lagförslag måste därför läsa alla tre delarna.

1 Förslag till

Karantänslag

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges som komplettering av smittskyddslagen (1988:1472) vissa bestämmelser till skydd mot att karantänssjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet genom land-, luft- eller sjötrafik.

Regeringen får meddela bestämmelser, som avviker från denna lag, om det behövs med hänsyn till överenskommelse med Danmark, Finland eller Norge.

2 § Med karantänssjukdom avses i denna lag gula febern, kolera och pest.

Ansvarsfördelning och organisatoriska bestämmelser

3 § Miljö- och hälsoskyddsnämnden svarar för att sanitära åtgärder vidtas beträffande laster, bagage och annat gods, transportmedel och djur. För andra smittskyddsåtgärder enligt denna lag svarar smittskyddsläkaren.

Om den som berörs av en smittskyddsåtgärd motsätter sig åtgärden, får den vidtas endast om den har stöd i smittskyddslagen (1988:1472) eller någon annan lag.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall efter samråd med de berörda landstingskommunerna och kommunerna föreskriva att vissa hamnar och flygplatser skall vara karantänshamnar respektive karantänsflygplatser.

5 § Landstingskommunen och kommunen skall svara för att karantänshamnar och karantänsflygplatser har tillgång till den personal och den utrustning som behövs för kontroll av trafiken så att karantänssjukdomar inte förs in i landet eller sprids till utlandet.

6 § Smittskyddsläkaren skall samordna smittskyddskontrollen vid karantänshamnar och karantänsflygplatser.

Smittskyddsläkaren, eller den läkare som han överlåter uppgiften åt, skall vid behov utföra läkarundersökning och vaccination samt utfärda ett skriftligt intyg om åtgärden, om den som berörs av åtgärden begär det.

Smittskyddsläkaren skall biträda miljö- och hälsoskyddsnämnden i dess uppgifter enligt denna lag.

7 § Om ett område utom eller inom landet är att betrakta som smittat av en karantänssjukdom enligt de internationella hälsovårdsbestämmelserna och det finns risk för att sjukdomen förs in i landet eller härifrån sprids till utlandet, skall socialstyrelsen förklara området smittat av sjukdomen. Området skall anses som smittat till dess socialstyrelsen förklarar området fritt från smitta.

8 § Sanitära åtgärder som avses i denna lag skall utföras utan dröjsmål och på ett sådant sätt att de inte vållar onödigt obehag, fara för någons hälsa, skada på transportmedel eller brandfara.

När sanitära åtgärder utförs beträffande last, bagage och annat gods skall de försiktighetsmått vidtas som behövs för att förhindra skada på godset.

Om miljö- och hälsoskyddsnämnden har vidtagit en sanitär åtgärd skall nämnden utfärda ett skriftligt intyg om åtgärden, om den som berörs av åtgärden begär det.

Åtgärder vid ankomst

9 § Innan ett fartyg anlöper första svenska hamn eller senast vid ankomsten till hamnen skall befälhavaren på fartyget lämna uppgift om hälsotillståndet ombord till tullmyndigheten

1. om befälhavaren har anledning anta att smitta av en karantänssjukdom kan finnas ombord,

2. om fartyget kommer från en hamn i ett område som har förklarats smittat av en karantänssjukdom och ankomsten sker inom inkubationstiden för sjukdomen,

3. om det ombord på fartyget finns en person som har vistats inom ett smittförklarat område under sådan tid att inkubationstiden för sjukdomen inte har gått ut vid fartygets ankomst till svensk hamn.

När tullmyndigheten har fått en sådan uppgift som avses i första stycket, skall den omedelbart underrätta smittskyddsläkaren om innehållet.

10 § Ett fartyg får inte av smittskyddsskäl vägras tillträde till hamn.

11 § Om miljö- och hälsoskyddsnämnden har föreskrivit en sanitär åtgärd beträffande ett fartyg och befälhavaren på fartyget motsätter sig åtgärden, får åtgärden inte vidtas om fartyget omedelbart fortsätter sin resa. Fartyget får dock inte anlöpa någon annan hamn här i landet. Fartyget skall tillåtas inta bränsle, vatten och andra förnödenheter som det behöver, under förutsättning att det kan ske utan risk för smittspridning.

12 § Vad som sägs i 9–11 §§ om fartyg och hamnar skall gälla också luftfartyg respektive flygplatser.

Om ett luftfartyg vid ankomsten till landet landar på någon annan plats än en karantänsflygplats och uppgift skall lämnas om hälsotillståndet ombord enligt 9 §, skall befälhavaren genast underrätta smittskyddsläkaren, miljö- och hälsoskyddsnämnden eller någon annan offentlig myndighet.

13 § Post, tidningar och trycksaker som inte är bagage får inte underkastas sanitära åtgärder. En sådan åtgärd får dock vidtas beträffande postpaket som kommer från ett kolerasmittat område och som misstänks innehålla livsmedel. Om mottagaren motsätter sig åtgärden, skall paketet åter-sändas till avsändaren.

Åtgärder vid avresa

14 § Den som på grund av en karantänssjukdom har

1. tagits in på sjukhus,

2. meddelats en förhållningsregel om isolering enligt smittskyddslagen (1988:1472), eller

3. tvångsisolerats enligt smittskyddslagen

får inte resa ut ur landet. Smittskyddsläkaren skall vidta de åtgärder som behövs för att hindra den smittade från att lämna landet.

I andra fall än som avses i första stycket får den som för smitta av en karantänssjukdom inte vägras att lämna landet. Han skall dock i god tid före avresan meddela den smittskyddsläkare som underrättats om sjukdomsfallet enligt smittskyddslagen om tidpunkten för avresan och målet för resan. Smittskyddsläkaren skall underrätta hälsovårdsmyndigheten på ankomstorten om avresan och andra omständigheter av betydelse för att förhindra smittspridning.

Rättbekämpning

15 § Miljö- och hälsoskyddsnämnden i en kommun med hamn skall vidta de åtgärder som behövs för att utrota råttor i hamnen och för att skydda hamnens anläggningar mot råttor.

16 § När ett fartyg kommer till en svensk hamn skall befälhavaren på fartyget visa upp ett skriftligt intyg för tullmyndigheten om att utrotning av råttor har skett ombord eller att utrotning inte har behövts (*råttsaneringsbevis*). Om ett giltigt intyg inte visas upp skall tullmyndigheten omedelbart underrätta miljö- och hälsoskyddsnämnden. Nämnden skall låta undersöka fartyget och, om det behövs, vidta åtgärder för att utrota råttor ombord.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att visa upp råttsaneringsbevis.

Avgifter

17 § Miljö- och hälsoskyddsnämnden får ta ut avgifter för smittrening, desinfektion, utrotning av råttor och för undersökning som avses i 16 § första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om avgifter enligt denna paragraf.

Tillsyn

18 § Socialstyrelsen har tillsynen över karantänsverksamheten i landet.

Socialstyrelsen skall fullgöra de uppgifter som enligt de av världshälsoorganisationen antagna internationella hälsovårdsbestämmelserna skall utföras av den nationella hälsovårdsförvaltningen.

19 § Polis-, passkontroll-, tull-, lots- och hamnpersonal, personal vid sjöfartsinspektionen och kustbevakningen samt trafikpersonal vid internationella flygplatser skall, var och en inom sitt verksamhetsområde, vara uppmärksam på efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Polis- och passkontrollpersonal skall medverka vid kontroll av vaccinationsbevis vid karantänsflygplatserna.

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för att hindra att karantäns-sjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet.

Straff

21 § Till böter döms den som

1. åsidosätter sin skyldighet att lämna uppgift om hälsotillståndet ombord på fartyg eller luftfartyg eller lämnar en oriktig sådan uppgift,
2. åsidosätter sin skyldighet att lämna underrättelse som avses i 12 § andra stycket.

Överklagande

22 § Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Ett beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472)

Härigenom föreskrivs att 69 § smittskyddslagen (1988:1472) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

69 §

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter

1. om åtgärder för att förhindra att smittsamma sjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet,

2. om andra frågor inom smittskyddet som inte gäller vaccination.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning på försvarsmakten, i den mån föreskrifterna inte gäller tvångsåtgärd mot enskild.

Regeringen får överlåta åt myndighet att meddela föreskrifter som avses i denna paragraf.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om frågor inom smittskyddet som inte gäller vaccination.

Lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Under utövning av verksamhet som avses i 1 § första stycket må ej någon

a) behandla sådana smittsamma sjukdomar som *regeringen med stöd av 4 § smittskyddslagen (1968:231) hänfört till allmänfarliga sjukdomar eller veneriska sjukdomar*;

a) behandla sådana smittsamma sjukdomar som *enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör samhällsfarliga sjukdomar*;

b) behandla kräfta och andra elakartade svulster, sockersjuka, epilepsi eller sjukliga tillstånd i samband med havandeskap eller förlossning;

c) undersöka eller behandla barn, innan det fyllt åtta år;

d) utan personlig undersökning av den som sökt honom lämna skriftliga råd eller anvisningar för hans behandling; eller

e) utprova eller tillhandahålla kontaktlinser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹ Senaste lydelse 1982:179.

Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 18§ lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*18 §²

Länsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. när åtgärd som avser endast måls beredande vidtages,
2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan länsrätt samt vid sådant förhör i ärende enligt utlänningslagen (1980:376) som begärts med stöd av 57§ samma lag,

3. vid beslut som avser endast rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende,

4. vid beslut om återkallelse tills vidare av ett körkort, körkortstillstånd eller traktorkort eller om vägran tills vidare att godkänna ett utländskt körkort, när det är uppenbart att ett sådant beslut bör meddelas,

5. vid beslut enligt luftfartslagen (1957:297) om försättande ur kraft av ett certifikat, elevtillstånd eller behörighetsbevis, när det är uppenbart att ett sådant beslut bör meddelas,

6. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är länsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande av

1. mål om utdömande av vite,
2. mål enligt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt taxeringslagen (1956:623),

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6§ lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga och 13§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6§ lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga och 13§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall *samt mål om tillfälligt omhändertagande enligt 37§ smittskyddslagen (1988:1472),*

4. mål enligt uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna med undantag av mål om arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt och mål enligt lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare,

5. mål om uppdelning av taxeringsvärde enligt 20 kap. 15§ fastighetstaxeringslagen (1979:1152),

6. mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 5000 kr.,

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 1988:1481.

7. mål enligt skatte- och taxeringsförfattningarna i vilket beslutet överensstämmer med parternas samstämmiga mening.

8. mål om rättshjälp genom offentligt biträde i ett ärende hos en annan myndighet,

9. mål enligt körkortslagen (1977:477), om beslutet innebär att något körkortsingripande inte skall ske eller att varning meddelas eller om det är uppenbart att ett körkort, körkortstillstånd eller traktorkort skall återkallas eller att ett utländskt körkort inte skall godkännas,

10. mål enligt luftfartslagen, om beslutet innebär att varning meddelas eller om det är uppenbart att ett certifikat, elevtillstånd eller behörighetsbevis skall återkallas,

11. mål i vilket saken är uppenbar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

Härigenom föreskrivs att 41 § rättshjälpslagen (1972:429)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*41 §²

Rättshjälp genom offentligt biträde beviljas i mål eller ärende

1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8, 9 eller 10 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 § lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

2. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialistsjukhus enligt 35 § lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda.

3. angående beredande av vård enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller omedelbart omhändertagande enligt 6 § samma lag eller angående upphörande av sådan vård enligt 5 § samma lag eller hos förvaltningsdomstol vid överklagande enligt 20 § första stycket i samma lag.

4. hos allmän förvaltningsdomstol angående beredande av vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall eller angående omedelbart omhändertagande enligt 13 § samma lag.

5. angående utvisning enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980:376) samt vid utredning hos polismyndighet när fråga har uppkommit om utvisning enligt angivna lagrum.

6. angående avvisning enligt utlänningslagen, dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk eller utlänningsenheten enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än tre dagar.

7. angående verkställighet enligt utlänningslagen, om anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk med stöd av 85 eller 86 § samma lag eller hänskjuta ärendet dit med stöd av 87 § samma lag eller om utlänningsenheten enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än tre dagar.

8. angående föreskrifter som meddelats enligt 13 §, 48 § eller 74 § andra stycket utlänningslagen.

9. angående hemsändande av utlänningsmedel med stöd av 104 § första stycket utlänningslagen.

10. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken.

11. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. eller lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.

12. angående utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling.

13. angående kastrering enligt lagen (1944:133) om kastrering, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats.

¹ Lagen omtryckt 1983:487.

² Senaste lydelse 1988:1482.

14. hos regeringen enligt 1 § andra stycket lagen (1975:1360) om tvångs-
åtgärder i spaningssyfte i vissa fall,

15. hos allmän förvaltningsdom-
stol angående *intagning på sjukhus*
enligt 7, 14 eller 15 § smittskydds-
lagen (1968:231) eller angående ut-
skrivning från sjukhus enligt sam-
ma lag.

15. hos allmän förvaltningsdom-
stol angående *tillfälligt omhänder-*
tagande enligt 37 §, tvångsisolering
enligt 38, 39 eller 41 § eller upp-
hörande av tvångsisolering enligt
42 § smittskyddslagen (1988:1472).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i sjömanslagen (1973:282)

Härigenom föreskrivs att 9 § sjömanslagen (1973:282) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 §

Föreligger fara för att fartyg skall uppbringas av krigförande eller utsätas för krigsskada eller ökar faran härför väsentligt har sjöman, som har befattning på fartyget eller av arbetsgivaren anvisats arbete där eller ålagts att följa med detta, rätt att bli fri från anställningen, om sjömannen ej har godtagit att följa med fartyget under de angivna förhållandena.

Första stycket gäller även när *allmänfarlig* sjukdom har vunnit utbredning i hamn, till vilken fartyget är bestämt.

Första stycket gäller även när *en* sjukdom *som avses i 1.1 eller 1.2 bilagan till smittskyddslagen (1988:1472)* har vunnit utbredning i hamn, till vilken fartyget är bestämt.

Vill sjöman frånträda sin anställning på grund av förhållande som avses i första eller andra stycket, skall han säga upp avtalet utan dröjsmål efter det han har fått kunskap om förhållandet. Efter uppsägning upphör avtalet omedelbart, om fartyget befinner sig i hamn, och i annat fall i första hamn, som fartyget anlöper.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 37 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Om en intagen behöver hälso- och sjukvård, skall han vårdas enligt de anvisningar som ges av läkare. Kan erforderlig undersökning och behandling ej lämpligen ske inom anstalten bör den allmänna sjukvården anlitas. Om det behövs, får intagen föras över till allmänt sjukhus. Får hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården kännedom om att en intagen lider av sådan smittsam sjukdom som *avses i smittskyddslagen (1968:231)*, skall styresmannen underrättas om detta, om det behövs med hänsyn till fara för att smittan skall spridas.

*Föreslagen lydelse*37 §¹

Om en intagen behöver hälso- och sjukvård, skall han vårdas enligt de anvisningar som ges av läkare. Kan erforderlig undersökning och behandling ej lämpligen ske inom anstalten bör den allmänna sjukvården anlitas. Om det behövs, får intagen föras över till allmänt sjukhus. Får hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården kännedom om att en intagen lider av *en* sådan smittsam sjukdom som *enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör en samhällsfarlig sjukdom*, skall styresmannen underrättas om detta, om det behövs med hänsyn till fara för att smittan skall spridas.

Förlossning av intagen kvinna skall såvitt möjligt ske på sjukhus. Om det behövs, skall kvinnan i god tid före förlossningen överföras dit eller till annan institution där hon kan erhålla lämplig vård.

Om anledning föreligger därtill, skall den som enligt första eller andra stycket vistas utom anstalt stå under bevakning eller vara underkastad särskilda föreskrifter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹ Senaste lydelse 1986:1408.

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 kap.

2 §

Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut av utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden.
2. annat beslut i ärende enligt lagstiftningen om viss psykiatrisk vård, om beslutet angår frihetsberövande åtgärd,

3. beslut enligt *lagstiftningen om smittskydd*, om beslutet angår frihetsberövande åtgärd och avser annan sjukdom än *venerisk*,

3. beslut enligt *smittskyddslagen (1988:1472)*, om beslutet angår frihetsberövande åtgärd och avser annan sjukdom än *som anges i 1.3 bilagan till nämnda lag*.

4. anmälan och beslut i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom hälso- och sjukvården.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹ Lagen omtryckt 1988:9.

Lag om ändring i lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Läkemedel, för vilka recept har utfärdats av läkare eller tandläkare, skall på apotek tillhandahållas kostnadsfritt eller till nedsatt pris enligt vad nedan sägs.

Med läkemedel förstås i denna lag sådana för människor avsedda varor, på vilka läkemedelsförordningen (1962:701) skall tillämpas.

Om inte annat föreskrivs avses med läkare och tandläkare den som är behörig att i Sverige utöva yrket.

Föreskrifter om att läkemedel mot könssjukdomar skall tillhandahållas kostnadsfritt i vissa fall finns i smittskyddslagen (1968:231).

I smittskyddslagen (1988:1472) finns föreskrifter om att läkemedel som behövs från smittskyddssynpunkt vid behandling av en samhällsfarlig sjukdom skall vara gratis för patienten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i lagen (1987:375) om förbud mot s. k.
bastuklubbar och andra liknande verksamheter

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1987:375) om förbud mot s. k.
bastuklubbar och andra liknande verksamheter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Till skydd mot spridning av *vene-
risk*a sjukdomar hos människor ges
i denna lag bestämmelser om för-
bud mot att anordna vissa tillställ-
ningar och sammankomster.

Föreslagen lydelse

1 §

Till skydd mot spridning hos
människor av *sjukdomar som avses
i 1.3 bilagan till smittskyddslagen
(1988:1472)* ges i denna lag bestäm-
melser om förbud mot att anordna
vissa tillställningar och samman-
komster.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i lagen (1989:15) om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 14 § och ikraftträdandebestämmelsen till lagen (1989:15) om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar.

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., utlänningslagen (1980:376), smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m. m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar, samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken.

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., utlänningslagen (1980:376), smittskyddslagen (1988:1472), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m. m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar, samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken.

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten.

Länsrätten i Östergötlands län prövar mål enligt luftfartslagen (1957:297) i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.

Förekommer vid mer än en länsrätt flera mål enligt skatte-, taxerings- eller uppbördsförfattningarna som har nära samband med varandra, får målen handläggas vid en av länsrätterna, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft, *sävvitt gäller ändrad beteckning på smittskyddslagen, den 1 juli 1989 och i övrigt den dag regeringen bestämmer.*

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 februari 1989

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden S. Andersson, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Hellström, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström, Lööw, Persson

Föredragande: statsrådet Hulterström

Lagrådsremiss med förslag om karantänslag

1 Inledning

Med stöd av regeringens bemyndigande förordnade dåvarande statsrådet Karin Ahrland den 24 mars 1982 förutvarande statsrådet Elisabet Holm att som särskild utredare se över smittskyddsförfattningarna. Den särskilda utredaren överlämnade i augusti 1985 betänkandet (SOU 1985:37) Om smittskydd. Betänkandet har remissbehandlats.

De delar av betänkandet som behandlar frågan om en ny smittskyddslag har lagts till grund för regeringens proposition 1988/89:5 med förslag om ny smittskyddslag m. m. Propositionen har antagits av riksdagen (SoU9, rskr. 54) och den nya smittskyddslagen (1988:1472) träder i kraft den 1 juli 1989. Den del av betänkandet som gäller karantänsverksamheten tas upp till behandling i det följande.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels utredarens förslag till reglering av karantänsfrågorna som *bilaga 1*, dels en förteckning över remissinstanserna och övriga som har yttrat sig över betänkandet samt en sammanställning av deras yttranden såvitt angår karantänsfrågorna som *bilaga 2*.

I syfte att få olika aspekter på karantänsfrågorna ytterligare belysta anordnade socialdepartementet den 19 december 1988 en hearing i ämnet. En redovisning av vilka myndigheter och organisationer som deltog i hearingen samt en sammanfattning av vad som framkom vid hearingen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

Jag vill här tillfoga att den nya smittskyddslagen föranleder vissa följdändringar av i huvudsak lagteknisk natur som inte avser karantänsverksamheten. Till dessa följdändringar avser jag att återkomma i samband med beslut om proposition i detta ärende.

2.1 Bakgrund

Med karantän avses främst det sätt på vilket ett land skyddar sig mot att smittsamma sjukdomar förs in i landet. Beteckningen har hämtats från den franska benämningen *quarantaine* som kommer av *quarante*, dvs. fyrtio. Beteckningen anses härröra från medeltiden och kunna härledas från de fyrtio dagar som ett skepp som ankom från ett pestsmittat land tvingades att vänta utanför Venedig innan det släpptes in till land. Syftet med åtgärden var att kvarhålla fartyg, besättning, resande och djur vid gränsen tills man var säker på att det inte förelåg någon smitta ombord.

Efter hand kom många länder att införa bestämmelser om karantän. Ursprungligen gällde skyddsåtgärder flera av de smittsamma sjukdomarna. Senare tiders krav på mera fria kommunikationer och handelsförbindelser mellan länderna har lett till att bestämmelserna om karantän begränsats till att gälla endast några få smittsamma sjukdomar. Bestämmelserna i gällande internationella överenskommelse på området avser numera endast gula febern, kolera och pest.

De första bestämmelserna i ämnet i vårt land fanns i Kongl. Maj:ts nädiga *Quarantaines-Förordning* från den 7 november 1806. Den första karantänsanstalten inrättades på västkusten år 1807. Fartyg som skulle undergå karantän skulle hissa gul flagg, s.k. karantänflagg. Fartyget och de ombordvarande fick under karantänstiden, i regel fem dygn, inte ha någon beröring med land. Senare kom karantänen att gälla endast sådana fartyg som kom från ett smittat land och som hade haft misstänkta sjukdomsfall ombord under resan. Om något misstänkt sjukdomsfall inte förekommit under resan underkastades fartyg, besättning och passagerare endast läkarbesiktning. Efter fullgjord karantän eller besiktning fick fartygets befälhavare en s.k. praktika, som innebar tillstånd till obehindrade förbindelser med svenskt land.

Före världshälsovärdsorganisationens (WHO) tillkomst fanns på det internationella fältet ett stort antal hälsovärdskonventioner och mindre omfattande överenskommelser som i karantänshänseende reglerade samfärdseln mellan länderna. Denna splittring av bestämmelserna utgjorde ett besvärande hinder för den internationella samfärdseln, som inte var sakligt motiverat. Behovet av samordning och rationalisering av hälsovärdsbestämmelserna var påtagligt. Strax efter WHO:s tillkomst påbörjades därför ett arbete med att samordna bestämmelserna. Arbetet resulterade i ett förslag till internationella hälsovärdsbestämmelser. Bestämmelserna antogs av fjärde världshälsovärdsförsamlingen den 25 maj 1951.

Sedan Sverige biträtt de internationella hälsovärdsbestämmelserna beslutade regeringen kungörelsen (1953:222) om sanitär kontroll över den internationella trafiken, den s.k. karantänskungörelsen. I kungörelsen fördes samman bestämmelser som tidigare funnits i karantänskungörelsen den 4 maj 1934 (nr 142), kungörelsen den 4 maj 1934 (nr 143) om rättutrotning å fartyg och kungörelsen den 31 augusti 1938 (nr 563) om sanitär kontroll över luftfarten.

År 1969 antog den tjugoandra världshälsovårdsförsamlingen en ny överenskommelse om det sanitära samarbetet mellan länderna. International Health Regulations (IHR). Överenskommelsen har reviderats åren 1973, då vissa tillägg gjordes beträffande kolera, och 1981, med anledning av att smittkopporna förklarats utrotade.

Sverige har, i likhet med de flesta andra länder i världen, anslutit sig till överenskommelsen och gjorda revisioner.

Beträffande grunddragen i överenskommelsen kan följande framhållas.

Avsikten med IHR är att hindra att de tre karantänssjukdomarna gula febern, kolera och pest sprids mellan länderna, utan att trafiken mellan länderna onödigtvis störs. Tanken är att överenskommelsen skall utgöra grunden för och tjäna till ledning för de enskilda ländernas bestämmelser på området. Någon övernationell status har överenskommelsen således inte, utan det är de nationella bestämmelserna som gäller.

IHR består av 94 artiklar fördelade på nio avsnitt. Dessutom finns flera appendix och annex. Bestämmelserna är fördelade på följande avsnitt:

- I Definitioner.
- II Anmälningar av sjukdomar och epidemiologisk information till och från WHO.
- III De nationella och lokala hälsovårdsmyndigheternas skyldighet att upprätthålla en viss hygienisk standard i hamnar och på flygplatser.
- IV Smittskyddsåtgärder och karantänskontroll
 1. allmänna förutsättningar,
 2. åtgärder vid avresa,
 3. åtgärder vid resa mellan hamnar och flygplatser,
 4. åtgärder vid ankomst,
 5. åtgärder i fråga om internationell transport av last, gods, bagage och post.
- V Särskilda regler för var och en av karantänssjukdomarna
 1. pest,
 2. kolera,
 3. gula febern.
- VI Hälsodeklarationer och vaccinationsbevis.
- VII Avgifter.
- VIII Diverse föreskrifter — bl. a. om överenskommer mellan nationer i fråga om karantänsväsendet.
- IX Avslutande föreskrifter — övergångsbestämmelser i fråga om IHR, reservationer av stater och förändringar i IHR.

IHR innehåller stadganden av olika karaktär. Vissa av dem är av tvingande natur och skall därför följas av de länder som har anslutit sig till överenskommelsen. Exempel på sådana åtgärder finns i avsnitt II och III där det bl. a. föreskrivs åligganden för "health administration" (i vårt land socialstyrelsen) att på visst sätt hålla WHO underrättad om smittsituationen i landet och att utse vissa hamnar och flygplatser till karantänshamnar respektive karantänflygplatser. Andra stadganden i IHR anger åtgärder som i vissa situationer får vidtas. I t. ex. avsnitt IV anges uttryckligen i den inledande artikeln att de åtgärder som tillåts enligt överenskom-

melsen är de mest restriktiva som ett land får tillämpa för att skydda sig mot karantänssjukdomarna. Härav följer självfallet att det är möjligt att nationellt ha bestämmelser som är mindre restriktiva än vad IHR i detta avseende ger utrymme åt.

Som en följd av IHR har regeringen beslutat nu gällande karantänsförordning (1975:1019, ändrad senast 1988:484). Med förordningen upphävdes karantänssjukdomslagen (1953:222). Förordningen har beslutats med stöd av bemyndigandet i 32 § smittskyddslagen (1968:231), där det sägs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan förordna om särskilda åtgärder för att förhindra att smittsamma sjukdomar förs in i riket eller sprids till utlandet.

Bestämmelserna i karantänsförordningen gäller lika i förhållande till alla andra länder. I fråga om trafiken mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge gäller dock vissa särbestämmelser som grundas på överenskommelser mellan nämnda länder.

Kort uttryckt är innebörden av överenskommelserna att de nordiska länderna skall betraktas som en enhet i karantänssammanhang. Fartyg, flygplan och resande som kommer till något av de fyra länderna från ett land utanför Norden eller som färdas från ett nordiskt land till ett land utanför Norden kontrolleras endast vid ankomst respektive avresa. Vid resa mellan de nordiska länderna krävs inte någon kontroll.

På den veterinära sidan finns bestämmelser om karantän i den veterinära införselkungörelsen (1958:551) och i den veterinära utförselkungörelsen (1958:552). Frågor om karantän beträffande djur behandlas inte i detta sammanhang.

2.2 Förslag till karantänslag

Mitt förslag: Bestämmelserna om karantänverksamheten ges lagform och tas in i en karantänslag. De centrala bestämmelserna om karantänverksamheten i gällande karantänsförordningen förs över till karantänslagen. Lagen utformas med beaktande av dels bestämmelserna i IHR, dels gällande överenskommelser med övriga nordiska länder. Ansvar för karantänsuppgifterna fördelas mellan smittskyddsläkaren och miljö- och hälsoskyddsnämnden enligt samma grunder som i den nya smittskyddslagen. Detta innebär i princip att smittskyddsläkaren skall svara för s. k. personinriktade åtgärder, dvs. åtgärder som tar sikte direkt på människan, och miljö- och hälsoskyddsnämnden för s. k. objektinriktade åtgärder, dvs. åtgärder som avser ingripanden mot föremål av olika slag och mot djur. Också i övrigt anpassas karantänslagen till smittskyddslagen.

Författningsregleringen av karantänverksamheten begränsas och förenklas i förhållande till gällande karantänsförordning. I lagen tas in endast sådana bestämmelser som är nödvändiga för svenska förhållanden och som krävs för att vi skall uppfylla våra internationella åtaganden.

Utredarens förslag: Regeringen bemyndigas i smittskyddslagen att meddela särskilda föreskrifter för att hindra att smittsamma sjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet. Karantänsväsendet, som för närvarande regleras i karantänsförordningen, bör förenklas och anpassas till bl. a. den av utredaren föreslagna smittskyddslagen och hälsoskyddslagen (1982:1080).

Utredaren anser att smittskyddsläkaren bör kunna överta karantänsläkarens uppgifter såvitt gäller de *personinriktade åtgärderna*. De tvingande ingripanden mot personer som kan bli aktuella bör kunna ske med stöd av smittskyddslagen. Om smittskyddsläkarna övertar karantänsläkarnas uppgifter kan karantänsorganisationen minskas betydligt. Detta innebär också, framhåller utredaren, en förenkling av karantänsväsendet därigenom att fartyg och flygplan inte längre skulle behöva hänvisas till särskilda hamnar respektive flygplatser med karantänsläkare. Vidare föreslår utredaren att de hälsodeklarationer som befälhavarna på fartyg och flygplan enligt gällande bestämmelser i vissa fall skall göra beträffande hälsotillståndet ombord bör förenklas. I den mån sådana deklarationer bedöms behövliga också i framtiden bör de kunna lämnas per radio till tullmyndigheten i samband med att befälhavaren anmäler att fartyget skall anlöpa svensk hamn och inte som för närvarande skriftligen överlämnas till en tulltjänsteman vid ankomsten till hamn.

När det gäller *objektinriktade karantänsåtgärder* anser utredaren att de lagstiftningar som sakligt gränsar till karantänsområdet bör anpassas så, att det blir möjligt att med stöd av dem vidta sådana objektinriktade åtgärder som behövs i karantänssammanhang. Som exempel på, sådan lagstiftning nämner utredaren hälsoskyddslagen, renhållningslagen (1979:596) och livsmedelslagen (1971:511).

Med sitt förslag avser utredaren att förenkla karantänsväsendet genom att i så stor utsträckning som möjligt inlemma och samordna detta med angränsande lagstiftning. Genom att inte heller peka ut särskilda karantänshamnar och flygplatser dit fartyg och flygplan hänvisas bör, enligt utredaren, den rutinmässiga kontrollen av resande, fartyg, gods m. m. kunna förenklas och göras smidigare.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har kommenterat utredarens syn på hur de nya karantänsbestämmelserna bör utformas. Skälet till detta torde vara att utredaren inte har lämnat några konkreta förslag i frågan. De remissinstanser som har yttrat sig har gjort det i allmänna ordalag. Att en förenkling av karantänsbestämmelserna bör eftersträvas tillstyrks av remissinstanserna. De pekar dock på att det är viktigt att också den kommande regleringen står i samklang med internationell lagstiftning och tillämpning samt att de internationella reglerna torde försvåra snabba förändringar.

Principerna för en karantänsreglering

Utredaren har föreslagit att föreskrifterna om karantänsverksamheten kan beslutas av regeringen efter bemyndigande i lag. En sådan ordning skulle överensstämja med vad som gäller i dag. Förslaget i denna del har inte kommenterats av remissinstanserna.

För egen del är jag tveksam till att också i fortsättningen reglera karantänsverksamheten i en förordning. Denna verksamhet måste av uppenbara skäl innehålla bestämmelser om bl. a. åligganden för enskilda eller andra ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden samt åligganden för kommuner. Sådana föreskrifter skall enligt regeringsformen (RF) beslutas av riksdagen i lag. Om föreskrifterna avser t. ex. skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa, och inte avser vissa grundlagsskyddade fri- och rättigheter som anges i 2 kap. RF, kan riksdagen i lag bemyndiga regeringen att meddela sådana föreskrifter. Att föreskrifter om karantän avser skyddet för liv eller hälsa torde vara uppenbart. Det är således formellt möjligt för riksdagen att bemyndiga regeringen att meddela sådana föreskrifter, i den mån dessa inte innebär inskränkningar i de angivna fri- och rättigheterna. Riksdagens möjlighet enligt RF att bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter torde dock inte vara att uppfatta så, att riksdagen bör överlåta på regeringen och eventuellt myndighet under regeringen att fullständigt reglera en verksamhet i vilken kan förekomma åligganden för enskilda eller andra ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden eller åligganden för kommuner. De grundläggande bestämmelserna beträffande sådan verksamhet bör alltid ges i lag. Detta torde också överensstämja med vad som gäller beträffande nyare lagstiftning. Denna bedömning vann allmän anslutning vid hearingen den 19 december 1988. Jag föreslår därför att de nya föreskrifterna om karantän ges i lag. Lagen bör lämpligen benämnas *karantänslag*.

När det gäller förhållandet mellan smittskyddslagen och den nya karantänslagen vill jag framhålla följande. Smittskyddslagen innehåller bestämmelser om åtgärder till skydd mot att smittsamma sjukdomar sprids bland människor. Vid sidan av smittskyddslagen finns det andra författningar som innehåller bestämmelser av betydelse för smittskyddet och som kan betraktas som ett komplement till smittskyddslagen. När det gäller främst objektinriktade smittskyddsåtgärder finns sådana bestämmelser i t. ex. livsmedelslagen och epizootilagen (1980:369).

Som jag nyss redovisat innehåller gällande karantänsförordning bestämmelser om såväl objekt- som personinriktade smittskyddsåtgärder. Också dessa bestämmelser utgör ett komplement till smittskyddslagstiftningen. Enligt min uppfattning bör även den nya karantänslagen utgöra ett komplement till smittskyddslagen. Detta innebär att i karantänslagen bör tas in de kompletterande bestämmelser som behövs för att förhindra att smitta av karantänssjukdomar förs in i landet eller härifrån till utlandet. Dessa bestämmelser kan förhålla sig på olika sätt till bestämmelserna i smittskyddslagen. I de flesta fall torde bestämmelserna komma att föreskriva de ytterligare åtgärder som skall vidtas i karantänssyfte. I några fall kan

bestämmelserna innebära att räckvidden av smittskyddslagen begränsas i vissa avseenden. Så t.ex. kan ett ingripande av miljö- och hälsoskyddsnämnden enligt smittskyddslagen omöjliggöras eller inskränkas om en bestämmelse i karantänslagen innebär att åtgärden inte får vidtas eller vidtas endast under vissa förutsättningar.

Vidare bör karantänslagen inte innehålla några självständiga bestämmelser om tvångsåtgärder. Åtgärder som behöver vidtas med tvång får ske med stöd av annan lagstiftning, främst smittskyddslagen. I den nya smittskyddslagen finns bestämmelser om tvångsåtgärder såsom förelägganden, tvångsundersökning, tillfälligt omhändertagande och tvångsisolering. Tvångsåtgärderna gäller beträffande de sjukdomar som i smittskyddslagen benämns samhällsfarliga. Till de samhällsfarliga sjukdomarna hänförs karantänssjukdomarna. Detta innebär att tvångsåtgärderna i smittskyddslagen kan tillämpas även inom karantänverksamheten.

Som jag nyss redovisat har utredaren inte lämnat något förslag till en ny reglering av karantänverksamheten, utan endast givit vissa riktlinjer för regleringen. När det gäller dessa riktlinjer delar jag utredarens uppfattning att förhållandena numera är så gynnsamma beträffande karantänssjukdomarna att en förenkling av karantänregleringen kan ske utan risk för en spridning av dessa sjukdomar i vårt land.

I propositionen till den nya smittskyddslagen (prop. 1988/89:5, s.28 – 30) förklarade föredraganden att hon inte kunde ansluta sig till utredarens förslag att s.k. objektnriktade åtgärder skulle vidtas helt med stöd av annan lagstiftning än smittskyddslagen. Inte heller när det gäller karantänverksamheten kan det vara möjligt att i alla lägen vidta nödvändiga objektnriktade åtgärder med stöd av annan lagstiftning än karantänslagstiftningen. Detta innebär att också den nya karantänslagen bör innehålla bestämmelser om sådana objektnriktade åtgärder som behövs för att bekämpa karantänssjukdomarna i karantänssammanhang.

Utgångspunkten för en karantänslag bör vara att så långt det är möjligt ansluta till inriktningen av gällande karantänsförordning och att föra över de centrala bestämmelserna i förordningen till karantänslagen. Vidare bör lagen utformas med beaktande av de internationella hälsovårdsbestämmelserna (IHR) och av ingångna överenskommelser på området med våra nordiska grannländer. Inom den Europeiska gemenskapen (EG) finns inte något gemensamt regelsystem vad gäller karantänverksamheten. Något behov av att harmonisera den nya karantänslagen i detta avseende föreligger således inte.

Enligt gällande smittskyddslag och karantänsförordning har miljö- och hälsoskyddsnämnden på det lokala planet ansvaret för verksamheten. Enligt den nya smittskyddslagen skall landstingskommunen i stor utsträckning överta ansvaret för smittskyddet. Miljö- och hälsoskyddsnämnden skall dock även i fortsättningen svara för att smittskyddsåtgärder vidtas mot sådana djur, livsmedel, vattentäkter, avloppsvatten, ventilationsanläggningar och andra objekt som sprider eller misstänks sprida smittsamma sjukdomar, dvs. objektnriktade åtgärder. Denna fördelning av uppgifterna inom smittskyddet mellan landstingskommunen och kommunerna

måste självklart få konsekvenser också vad gäller ansvarsfördelningen inom karantänsverksamheten. Jag återkommer strax till denna fråga.

Prop. 1988/89: 123

Frågor som bör regleras i en karantänslag

Jag övergår nu till att översiktligt redogöra för de frågor som bör regleras i en karantänslag.

Att en ny karantänslag, liksom gällande karantänsförordning, skall avse endast de tre karantänssjukdomarna gula febern, kolera och pest får anses vara en självklarhet. Det torde för övrigt, med hänsyn till bestämmelserna i IHR, inte heller vara möjligt att inskränka tillämpningsområdet eller att vidga det till att gälla också andra smittsamma sjukdomar. Vid hearingen framkom att det inte heller bedömdes nödvändigt att, såsom skett i den nya smittskyddslagen, i lagen ta in en bestämmelse som gör det möjligt för regeringen att i brådskande fall besluta att bestämmelser i lagen skall tillämpas på en ny sjukdom som dyker upp.

De överenskommelser som Sverige ingått med Danmark, Finland och Norge för att underlätta den sanitära kontrollen över trafiken mellan länderna bör gälla även sedan en ny karantänslag trätt i kraft. Eftersom överenskommelserna innebär lösningar som i viss mån torde komma att avvika från de generella bestämmelserna i karantänslagen, måste frågan uppmärksammas vid utformningen av lagen.

Som jag nyss nämnde bör ansvaret för karantänsverksamheten fördelas mellan landstingskommunen och kommunerna. Landstingskommunens uppgifter bör därvid läggas på smittskyddsläkaren, medan kommunens uppgifter, liksom i dag, bör ankomma på miljö- och hälsoskyddsnämnden. Ansvaret bör fördelas mellan dem enligt samma grunder som i den nya smittskyddslagen. Detta innebär att miljö- och hälsoskyddsnämnden bör svara för att sanitära åtgärder vidtas beträffande transportmedel och laster, bagage och annat gods samt djur. För andra smittskyddsåtgärder såsom läkarundersökning och vaccination bör smittskyddsläkaren svara. Med anledning av påpekanden som gjordes vid hearingen har jag valt att inte beteckna åtgärder som vidtas av smittskyddsläkaren för sanitära åtgärder eftersom ett sådant språkbruk skulle kunna uppfattas som missvisande. Begreppet sanitära åtgärder förbehåller jag åtgärder som vidtas av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Skyldigheten för smittskyddsläkaren att svara för de smittskyddsåtgärder som inte ankommer på miljö- och hälsoskyddsnämnden innebär inte att han personligen skall vara skyldig att utföra dem. Om han bedömer det lämpligt bör det inte finnas något hinder för honom att överlåta åt någon annan läkare att t. ex. utföra läkarundersökning eller vaccination och att utfärda bevis om åtgärden.

Utredaren synes mena att det inte längre skulle föreligga något behov av att utpeka vissa hamnar och flygplatser som karantänshamnar respektive karantänflygplatser, om de uppgifter som i dag ligger på karantänsläkarna överflyttas på smittskyddsläkarna.

Utan tvekan är det så att systemet med karantänshamnar och karantänflygplatser i ett land som vårt numera inte har samma betydelse som

förr när det gäller att förhindra att karantänssjukdomarna sprids. Ett avskaffande av systemet synes dock kunna komma i konflikt med våra åtaganden enligt IHR. I avsnitt III av IHR finns föreskrifter om att vissa hamnar och flygplatser skall utpekade som karantänshamnar respektive karantänsflygplatser och om att dessa hamnar skall ha tillgång till kvalificerad personal och god teknisk utrustning. Vidare skall WHO hållas förtäpande underrättad om bl. a. vilka hamnar som på detta sätt utpekats.

Med hänsyn till våra internationella åtaganden bedömer jag det inte möjligt att nu frågå systemet med karantänshamnar och karantänsflygplatser. Denna bedömning delades av de myndigheter och organisationer som deltog i hearingen. Jag vill dock framhålla att med mitt förslag till karantänslag torde ett bibehållande av systemet inte innebära några nämnvärda kostnader eller administrativa olägenheter för de kommuner och landstingskommuner som berörs. Man kan inte heller bortse från att ett system med särskilt utpekade hamnar och flygplatser har den fördelen att nödvändiga karantänsåtgärder begränsas till ett fåtal platser där man har både de erfarenheter och förutsättningar i övrigt som krävs för att utföra åtgärderna. Jag föreslår således att det också i den nya karantänslagen tas in bestämmelser om särskilt utpekade karantänshamnar och karantänsflygplatser.

Liksom för närvarande bör det vara en uppgift för socialstyrelsen att bestämma vilka hamnar och flygplatser som skall vara karantänshamnar respektive karantänsflygplatser. Detta överensstämmer också med bestämmelserna i IHR. Med hänsyn till den föreslagna ansvarsfördelningen inom karantänsvksamheten bör styrelsen i sådana frågor samråda med såväl de berörda landstingskommunerna som kommunerna. Sedan beslut fattats om att utse en karantänshamn eller en karantänsflygplats blir det en uppgift för landstingskommunen och kommunen att svara för att hamnen eller flygplatsen har tillgång till den personal och utrustning som behövs för kontroll av trafiken för att hindra att karantänssjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet.

Ansaret för att smittskyddsåtgärderna samordnas vid karantänshamnar och karantänsflygplatser bör ligga på smittskyddsläkaren. Med hänsyn till den centrala roll i smittskyddet som smittskyddsläkaren skall ha enligt smittskyddslagen anser jag det naturligt att uppgiften läggs på honom. Smittskyddsläkaren skall samordna de insatser som kan bli nödvändiga, men han skall inte ha någon direktivrätt gentemot miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Endast i de allra största kommunerna har miljö- och hälsoskyddsnämnden tillgång till egen läkare. Jag finner det därför naturligt att smittskyddsläkaren biträder miljö- och hälsoskyddsnämnden i dess uppgifter inom karantänsvksamhet.

Enligt gällande karantänsförordning skall socialstyrelsen förklara ett område smittat av en karantänssjukdom om området — utom eller inom landet — är att betrakta som smittat av sjukdomen enligt IHR och det finns risk för att sjukdomen förs in i landet eller sprids härifrån till utlandet. En motsvarande bestämmelse bör tas in i karantänslagen.

En effektiv karantänsvksamhet förutsätter att sanitära åtgärder av

miljö- och hälsoskyddsnämnden sätts in snabbt. Åtgärderna skall dock vidtas med hänsyn och försiktighet för att förhindra onödigt obehag, hälsorisker och skada.

IHR bygger på bl. a. principen att ett intyg som har utfärdats i ett land skall vara giltigt också i ett annat land som är anslutet till överenskommelsen. Det är därför nödvändigt att miljö- och hälsoskyddsnämnden och smittskyddsläkaren utfärdar skriftliga intyg i enlighet med IHR beträffande de åtgärder som de vidtagit enligt karantänslagen, i de fall den som berörs av åtgärden begär det.

Enligt gällande karantänsförordning skall befälhavare på fartyg vid ankomsten till första svenska hamn överlämna en deklaration om hälsotillståndet ombord till en tulltjänsteman (12 §). Samma skyldighet har befälhavare på luftfartyg (18 §). Utredaren anser att, i den omfattning sådana deklarationer behövs också i framtiden, deklarationen bör kunna lämnas per radio samtidigt som befälhavaren enligt tullagstiftningen anmäler att fartyget skall anlöpa svensk hamn.

Jag delar utredarens uppfattning att en förenkling av nuvarande deklarationsskyldighet bör eftersträvas. Såsom framkom vid hearingen är det dock inte möjligt att helt frånga ordningen med hälsodeklarationer. Skyldigheten att lämna uppgift om hälsotillståndet ombord bör dock begränsas till de situationer då det finns en förhöjd risk för att smitta av en karantänssjukdom kan finnas ombord. Jag delar utredarens bedömning att uppgiften därvid bör lämnas samtidigt som befälhavaren enligt tullagstiftningen anmäler att fartyget skall anlöpa svensk hamn.

Anmälan om hälsotillståndet ombord bör göras i tre olika situationer. Den första gäller det fall då befälhavaren på fartyget eller luftfartyget har anledning att anta att smitta av karantänssjukdom kan finnas ombord. Den andra är när fartyget kommer från en hamn eller flygplats i ett område som har förklarats smittat av en karantänssjukdom. Den tredje situationen är när det ombord på fartyget finns en person som har vistats inom ett smittförklarat område under en sådan tid att inkubationstiden för sjukdomen inte har gått ut vid fartygets ankomst till svensk hamn eller flygplats.

Om adekvata smittskyddsåtgärder skall kunna vidtas i tid i de fall tullmyndigheten har fått en anmälan om hälsotillståndet ombord på ett fartyg eller luftfartyg måste tullmyndigheten omedelbart underrätta smittskyddsläkaren om innehållet i anmälan.

Vilka åtgärder som kan komma i fråga när det gäller ingripanden mot personer, transportmedel, gods, bagage m. m. som ankommer till Sverige och som för smitta eller som misstänks föra smitta varierar självfallet beroende på vilken sjukdom det gäller och omständigheterna i det enskilda fallet. Det bör vara en uppgift för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela verkställighetsföreskrifter om vilka åtgärder som kan komma i fråga. Karantänslagen bör dock inte innehålla bestämmelser om att sådana åtgärder får vidtas med tvång. Om det visar sig att den som berörs av åtgärden motsätter sig den, får åtgärden, såsom jag tidigare har framhållit, vidtas endast om den har stöd i smittskyddslagen eller i annan lag.

En viktig princip i IHR är att fartyg och luftfartyg inte får förvägras

tillträde till hamn respektive flygplats av smittskyddsskäl. En bestämmelse med denna innebörd finns i karantänsförordningen (15 §). Bestämmelsen bör föras över till karantänslagen.

Om den situationen skulle inträffa att miljö- och hälsoskyddsnämnden föreskrivit att en viss sanitär åtgärd skall vidtas beträffande ett fartyg eller ett luftfartyg och befälhavaren motsätter sig åtgärden, bör fartyget, liksom enligt gällande bestämmelser, inte få hindras från att fortsätta sin resa. Det bör dock krävas att fartyget omedelbart fortsätter sin resa och det bör inte heller få anlöpa annan hamn här i landet. Fartyget bör däremot tillåtas inta bränsle, vatten och andra förnödenheter som det behöver, under förutsättning att det kan ske utan risk för smittspridning.

Luftfartyg som ankommer från utlandet till Sverige landar regelmässigt på de internationella flygplatser som även är karantänsflygplatser. Det kan emellertid inträffa att landningen i enstaka fall sker på någon annan flygplats. Sker detta bör befälhavaren vara skyldig att genast underrätta smittskyddsläkaren, miljö- och hälsoskyddsnämnden eller någon annan offentlig myndighet.

I artikel 48 IHR finns bestämmelser om vilka sanitära åtgärder som får vidtas beträffande brev, tidningar, böcker och andra trycksaker. I stort överensstämmande bestämmelser har tagits in i 20 § gällande karantänsförordning. I paragrafen föreskrivs att post, tidningar och trycksaker, som inte är bagage, inte får underkastas åtgärder enligt förordningen. Om mottagaren medger det får åtgärd vidtas beträffande postpaket som kommer från ett kolerasmittat område och som misstänks innehålla livsmedel. Skulle mottagaren motsätta sig åtgärden skall paketet återsändas till avsändaren. Bestämmelserna bör föras över till karantänslagen.

Vad jag här sagt om skyldigheten för befälhavare på fartyg och luftfartyg att lämna uppgifter om hälsotillståndet ombord gäller den situation då resenärer och andra personer, transportmedel, gods m. m. ankommer till Sverige. Karantänsverksamheten syftar emellertid också till att söka hindra att smitta sprids från vårt land till utlandet. Karantänsförordningen innehåller i detta avseende bestämmelser som innebär bl. a. inskränkningar i den enskildes möjligheter att fritt lämna landet när han för smitta av en karantänssjukdom. I IHR finns bestämmelser om vilka åtgärder som får vidtas inför en avresa (artikel 30).

Vårt åtagande enligt IHR innebär att vi också i fortsättningen måste ha möjligheter att vidta åtgärder för att hindra att smittförande resenärer för smittan vidare till andra länder. Jag anser att det är rimligt att den som på grund av en karantänssjukdom har frivilligt tagits in på sjukhus, har meddelats en förhållningsregel om isolering enligt smittskyddslagen eller har tvångsisolerats på sjukhus enligt nämnda lag inte bör ha rätt att resa ut ur landet. Det bör vara en uppgift för i första hand smittskyddsläkaren att vidta de åtgärder som behövs för att förhindra att sådana personer lämnar landet.

I de fall den smittade inte intagits på sjukhus — frivilligt eller med tvång — och man inte heller bedömt risken för smittspridning som så överhängande att han meddelats en förhållningsregel om isolering, finns det däremot inte någon anledning att hindra den smittade från att lämna landet. I

ett sådant fall bör han dock vara skyldig att i god tid före avresan meddela smittskyddsläkaren om tidpunkten för avresan och målet för resan, så att smittskyddsläkaren kan underrätta hälsovårdsmyndigheten på ankomstorten om avresan och andra omständigheter av betydelse för att där förhindra eventuell smittspridning.

En hel del av bestämmelserna i IHR gäller åtgärder för att bekämpa råttor. Skälet till detta är att pest sprids med bl. a. den svarta råttan. Också i karantänsförordningen har bestämmelserna om åtgärder mot råttor fått ett stort utrymme. Ett helt avsnitt i förordningen ägnas åt frågan. Även om sannolikheten är liten för att pestsmitta skall föras till Sverige med råttor, bedömer jag det inte som möjligt att i karantänslagen avvara bestämmelser om bekämpning av råttor. Några detaljbestämmelser av den art som i dag finns i karantänsförordningen behöver emellertid inte tas in i karantänslagen. Bestämmelser av sådan karaktär kan beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

I karantänslagen bör föreskrivas att miljö- och hälsoskyddsnämnden i en kommun med hamn skall vidta de åtgärder som behövs för att utrota råttor i hamnen och för att skydda hamnens anläggningar mot råttor. Det huvudsakliga ansvaret för att råttor inte förs in i landet bör dock, i likhet med vad som gäller för närvarande, inte ligga hos miljö- och hälsoskyddsnämnden utan hos de befälhavare på fartyg som trafikerar svenska hamnar. På samma sätt som i dag måste därför krävas att en befälhavare på ett fartyg vid ankomsten till svensk hamn uppvisar för tullmyndigheten ett skriftligt intyg om att utrotning av råttor har skett ombord eller att utrotning ej har behövts. Ett sådant intyg kan lämpligen kallas *rättsaneringsbevis*. Om befälhavaren inte kan uppvisa ett giltigt rättsaneringsbevis, bör det vara tullmyndighetens sak att omedelbart underrätta miljö- och hälsoskyddsnämnden om förhållandet. Det blir därefter en uppgift för nämnden att undersöka fartyget vad beträffar råttor. Om det därvid visar sig att det finns råttor ombord skall nämnden vidta de åtgärder som behövs för att utrota dessa.

Vissa undantag bör göras från skyldigheten för befälhavare på fartyg att uppvisa rättsaneringsbevis. Enligt karantänsförordningen gäller skyldigheten inte befälhavare på fartyg som anlöper endast hamnar i Sverige. Danmark, Finland eller Norge och inte heller befälhavare på fiskefartyg, fritidsfartyg, bogserfartyg, bärgningsfartyg, lotsfartyg eller örlogsfartyg (23 §). Bestämmelser om undantag bör beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. I samma ordning bör meddelas föreskrifter om främst vilka miljö- och hälsoskyddsnämnder som skall vara behöriga att utfärda rättsaneringsbevis och om giltigheten av sådana intyg.

Enligt bestämmelserna i avsnitt VII IHR är det möjligt att ta ut avgifter för vissa av de åtgärder som ligger inom ramen av överenskommelsen. Bestämmelser om avgifter finns i 28 § karantänsförordningen. Enligt dessa får miljö- och hälsoskyddsnämnden ta ut avgifter för smittrening, desinfektion, utrotning av råttor och för besiktning av fartyg vad beträffar råttor. Taxan för avgifterna fastställs av socialstyrelsen efter samråd med

berörda myndigheter. För andra åtgärder enligt förordningen får avgift inte tas ut. Regleringen bör behållas oförändrad i sak.

Tillsynen över karantänsverksamheten bör ligga på socialstyrelsen. Styrelsens tillsyn kan självfallet inte omfatta andra centrala myndigheter och personal som lyder under sådana myndigheter.

I IHR finns ett flertal bestämmelser som anger uppgifter för den myndighet som i överenskommelsen benämns "health administration" (nationell hälsovårdsförvaltning). Enligt karantänsförordningen skall socialstyrelsen fullgöra de uppgifter som enligt IHR ankommer på den nationella hälsovårdsförvaltningen. Också enligt den nya karantänslagen bör uppgifterna ligga på socialstyrelsen. En bestämmelse härom bör tas in i karantänslagen.

IHR innehåller också bestämmelser om uppgifter för "health authority" (lokal hälsovårdsförvaltning). Enligt karantänsförordningen ligger dessa uppgifter på miljö- och hälsoskyddsnämnden och den av nämnden förordnade karantänsläkaren. Mitt förslag till karantänslag innebär att uppgifterna delas upp mellan miljö- och hälsoskyddsnämnden och smittskyddsläkaren. Miljö- och hälsoskyddsnämnden behåller de uppgifter som avser objektrinriktade åtgärder och smittskyddsläkaren övertar ansvaret för de personinriktade åtgärderna. Med denna klara uppdelning av uppgifterna ser jag inte någon svårighet att i de enskilda fallen avgöra vem som skall svara för vad.

Den lokala hälsovårdsförvaltningen har inte på samma sätt som den regionala hälsovårdsförvaltningen några åtaganden gentemot t. ex. WHO. Det finns därför inte någon anledning att i karantänslagen ta in en bestämmelse om vem som är lokal hälsovårdsförvaltning. En sådan bestämmelse finns inte heller i karantänsförordningen.

I karantänslagen bör vidare tas in en bestämmelse om att de myndigheter som har en verksamhet där man kan komma i kontakt med smitta i karantänssammanhang skall vara skyldiga att inom sina respektive verksamhetsområden vara uppmärksamma på efterlevnaden av karantänslagstiftningen.

I karantänslagen bör också tas in bestämmelser om straff och överklagande av beslut.

Som jag tidigare framhållit innebär mitt förslag att karantänsverksamheten begränsas och förenklas. Med hänsyn till att verksamheten redan i dag är av mindre omfattning torde dock förslaget totalt sett inte leda till några nämnvärda kostnadsbesparingar. Den minskade kostnaden för kommunerna som det innebär att inte längre behöva tillhandahålla karantänsläkare torde i stort uppvägas av en motsvarande kostnadsökning för landstingskommunerna, genom att smittskyddsläkarna tar över karantänsläkarnas uppgifter. Kostnadsökningen är emellertid så marginell att den får anses rymmas inom smittskyddsläkarnas övriga smittskyddsverksamhet.

Mitt förslag att ta in bestämmelserna om karantänsverksamheten i en karantänslag innebär att bemyndigandet i 69§ smittskyddslagen (1988:1472) för regeringen att meddela föreskrifter om karantänsverksamheten bör upphävas.

I enlighet med vad jag nu anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. karantänslag,
 2. lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472).
- Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till karantänslag

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges bestämmelser till skydd mot att karantänssjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet genom land-, luft- eller sjötrafik.

I fråga om trafiken mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge får regeringen meddela bestämmelser som avviker från vad som föreskrivs i denna lag.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga och redaktionella ändringar, 1 § första stycket första meningen och 1 § andra stycket karantänsförordningen.

Första stycket. De grundläggande bestämmelserna om hur smittsamma sjukdomar skall bekämpas finns i smittskyddslagstiftningen. Smittskyddslagstiftningen innehåller emellertid inte några materiella bestämmelser som särskilt tar sikte på att förhindra att smitta förs in i vårt land eller sprids härifrån till andra länder. Sådana bestämmelser har sedan lång tid tillbaka funnits i särskilda karantänsförfattningar.

Också den nya smittskyddslagen bygger på principen att bestämmelserna om karantän bör ges i en från smittskyddslagen fristående lagstiftning. Som framgår av den allmänna motiveringen har det bedömts lämpligt att ge de grundläggande karantänsreglerna lagform.

Eftersom de grundläggande bestämmelserna om hur de smittsamma sjukdomarna skall bekämpas finns i smittskyddslagen, blir bestämmelserna i karantänslagen att betrakta som ett komplement till smittskyddslagen. Detta innebär bl. a. att åtgärder som i karantänsverksamheten kan behöva vidtas med tvång får grundas på bestämmelserna i smittskyddslagstiftningen. Också åtgärder som vidtas med stöd av annan lagstiftning, t. ex. livsmedelslagen, epizootilagen och hälsoskyddslagen, kan vara av betydelse för karantänsverksamheten.

När det gäller åtgärder till skydd mot att smittsamma sjukdomar sprids med djur eller varor som har anknytning till djur eller djurhållning finns bestämmelser i den veterinära införselkungörelsen (1958:551) och i den veterinära utförselkungörelsen (1958:552).

Andra stycket. IHR tillåter att två eller flera länder ingår särskilda överenskommelser för att underlätta tillämpningen av bestämmelserna (avsnitt VIII, artikel 85).

Sverige har ingått sådana överenskommelser med Danmark, Finland

och Norge. Dessa särbestämmelser finns i kungörelsen (1955:105) om tillämpning av en mellan Sverige, Danmark och Norge den 19 mars 1955 träffad överenskommelse rörande underlättande av den sanitära kontrollen över trafiken mellan länderna, kungörelsen (1959:464) angående Finlands anslutning till en mellan Sverige, Danmark och Norge den 19 mars 1955 träffad överenskommelse rörande underlättande av den sanitära kontrollen över trafiken mellan länderna och kungörelsen (1960:554) angående Färöarnas anslutning till en mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge gällande överenskommelse den 19 mars 1955 rörande underlättande av den sanitära kontrollen över trafiken mellan länderna.

Överenskommelserna med våra nordiska grannländer och de på grund därav beslutade författningarna bör gälla också sedan en ny karantänslag har trätt i kraft. I detta stycke har därför tagits in en bestämmelse som innebär bl. a. att överenskommelserna och författningarna kan fortsätta att gälla utan att riksdagen nu prövar dessa i sak.

2 § Med karantänssjukdom avses i denna lag gula febern, kolera och pest.

Paragrafen motsvarar 1 § första stycket andra meningen karantänsförordningen.

Till skillnad mot smittskyddslagen, som i princip är tillämplig beträffande alla smittsamma sjukdomar, gäller karantänslagen endast gula febern, kolera och pest, dvs. de sjukdomar som omfattas av de internationella hälsovårdsbestämmelserna. International Health Regulations (IHR). Dessa sjukdomar benämns karantänssjukdomar. Till år 1980 gällde bestämmelserna i IHR även smittkoppor.

Ansvarsfördelning och organisatoriska bestämmelser

3 § Miljö- och hälsoskyddsnämnden skall svara för att sanitära åtgärder vidtas beträffande laster, bagage och annat gods, transportmedel och djur. För andra smittskyddsåtgärder enligt denna lag svarar smittskyddsläkaren.

Om den som berörs av en smittskyddsåtgärd motsätter sig åtgärden, får den vidtas endast om den har stöd i smittskyddslagen (1988:1472) eller någon annan lag.

Första stycket har en viss motsvarighet i 2 § karantänsförordningen. Andra stycket har inte någon motsvarighet i karantänsförordningen.

Första stycket. Inom ett landstingsområde skall kommunerna och landstingskommunen svara för karantänverksamheten. Kommunens uppgifter skall ligga på miljö- och hälsoskyddsnämnden och landstingskommunens på smittskyddsläkaren. Detta innebär ett avsteg från gällande ordning, där hela ansvaret ligger på miljö- och hälsoskyddsnämnden. Ansvarsfördelningen mellan nämnden och smittskyddsläkaren är i princip densamma som i den nya smittskyddslagen. De objektinriktade åtgärderna, dvs. åtgärder som gäller djur och andra objekt som kan sprida smitta, är en uppgift för miljö- och hälsoskyddsnämnden medan de personinriktade åtgärderna, dvs. åtgärder som direkt gäller en människa, är en uppgift för smittskyddsläkaren.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden och smittskyddsläkaren svarar var och en för sina uppgifter enligt karantänslagen. Detta innebär inte att de skall verka fristående från varandra. I 6 § finns bestämmelser om att smittskyddsläkaren skall samordna smittskyddskontrollen vid karantänshamnar och karantänsflygplatser. Hans samordnande funktion innebär dock inte att han har någon direktiv rätt gentemot nämnden men förutsätter självklart ett nära samarbete med bl. a. nämnden.

I 6 § finns också en bestämmelse om att smittskyddsläkaren skall biträda nämnden i dess uppgifter enligt karantänslagen. Vidare finns i främst 12 § smittskyddslagen bestämmelser om samverkan mellan bl. a. smittskyddsläkaren och miljö- och hälsoskyddsnämnden. En effektiv och väl fungerande karantänsverksamhet förutsätter således ett nära samarbete mellan i första hand miljö- och hälsoskyddsnämnden och smittskyddsläkaren.

Andra stycket. Gällande karantänsförordning bygger i princip på den grundsatsen att ingripanden mot enskilda som görs med tvång skall ske med stöd av lag. Någon uttrycklig bestämmelse härom har dock inte tagits in i förordningen. I 14 § andra stycket karantänsförordningen föreskrivs dock, att om fråga uppkommer om intagning på sjukhus, isolering eller annan inskränkning i någons rörelsefrihet gäller vad som är föreskrivet i smittskyddslagen för fall där någon misstänks lida av allmänfarlig sjukdom eller föra smitta av sådan sjukdom.

Som framgår av den allmänna motiveringen skall karantänslagen inte innehålla några bestämmelser om tvångsåtgärder. Om ett ingripande i karantänssyfte kräver tvångsåtgärder, får det vidtas med stöd av annan lagstiftning, främst smittskyddslagen. En bestämmelse härom har tagits in i detta stycke.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall efter samråd med de berörda landstingskommunerna och kommunerna föreskriva att vissa hamnar och flygplatser skall vara karantänshamnar respektive karantänsflygplatser.

Paragrafen motsvaras i sak av 3 § andra meningen karantänsförordningen. Bestämmelser om utseende av karantänshamnar och karantänsflygplatser finns i artiklarna 17 och 18 IHR.

Bestämmelsen innebär att vissa hamnar och flygplatser, liksom för närvarande, skall utses till karantänshamnar respektive karantänsflygplatser. En sådan hamn eller flygplats skall i princip uppfylla de krav som ställs upp i artiklarna 17 och 18 IHR. Kraven innebär kort uttryckt att det skall finnas tillgång till den personal och den utrustning och andra faciliteter som krävs med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

Uppgiften att utse karantänshamnar och karantänsflygplatser bör liksom enligt gällande karantänsförordning läggas på socialstyrelsen. Detta stämmer överens med bestämmelserna i IHR, enligt vilka uppgiften skall ligga på health administration. Beträffande frågan om ett bemyndigande för socialstyrelsen att besluta om karantänshamnar och karantänsflygplatser avser jag att återkomma till regeringen sedan riksdagen tagit ställning till förslaget till karantänslag.

Att samråd skall ske med berörda landstingskommuner och kommuner är en självklarhet. Det är dock socialstyrelsen själv som slutligt avgör vilka hamnar och flygplatser som skall utses.

5 § Landstingskommunen och den berörda kommunen skall svara för att karantänshamnar och karantänsflygplatser har tillgång till den personal och den utrustning som behövs för kontroll av trafiken så att karantänssjukdomar inte förs in i landet eller sprids till utlandet.

Paragrafen motsvarar 3 § första meningen gällande karantänsförordning. I avsnitt III av IHR finns bestämmelser om den personal och utrustning som skall finnas att tillgå vid hamnar och flygplatser.

När det gäller länder som är hårt drabbade av karantänssjukdomar kan det självklart vara av största betydelse att den personal och utrustning som behövs i karantänssammanhang finns, mer eller mindre stationärt, på plats i hamnen eller vid flygplatsen. I vårt land, som sällan drabbas av smitta från sådana sjukdomar, är däremot behovet av en fast organisation i detta avseende litet. I paragrafen föreskrivs därför att karantänshamnar och karantänsflygplatser skall ha tillgång till den utrustning och personal som behövs. Detta innebär att personalen och utrustningen inte behöver finnas vid hamnen respektive flygplatsen, utan det är tillräckligt att den finns i beredskap för eventuella ingripanden. Behovet av personal och utrustning samt dess tillgänglighet får bedömas av landstingskommunen och den berörda kommunen med hänsyn till dels det allmänna smittskyddsläget, dels förhållandena i det enskilda fallet. Detta överensstämmer med kraven i IHR och nuvarande praxis inom karantänssammansamheten i vårt land.

Bestämmelsen innebär att landstingskommunen och kommunen gemensamt svarar för personal och utrustning, med den fördelning mellan dem som följer av ansvarsfördelningen enligt denna lag. En kommun som inte hör till någon landstingskommun svarar givetvis själv för all personal och utrustning.

6 § Smittskyddsläkaren skall samordna smittskyddskontrollen vid karantänshamnar och karantänsflygplatser.

Smittskyddsläkaren, eller den läkare som han överlåter uppgiften åt, skall vid behov utföra läkarundersökning och vaccination samt utfärda ett skriftligt intyg om åtgärden, om den som berörs av åtgärden begär det.

Smittskyddsläkaren skall biträda miljö- och hälsoskyddsnämnden i dess uppgifter enligt denna lag.

Paragrafens första och andra stycken har en viss motsvarighet i 5 § karantänsförordningen. Paragrafens tredje stycke har inte någon motsvarighet i karantänsförordningen.

Första stycket. Enligt gällande karantänsförordning skall det vid varje karantänshamn och karantänsflygplats finnas en karantänsläkare, som förordnas av miljö och hälsoskyddsnämnden efter samråd med socialstyrelsen (4 §). Under miljö- och hälsoskyddsnämnden skall karantänsläkaren leda den sanitära kontrollen vid karantänshamn och karantänsflygplats (5 §).

Med den nya karantänslagen skall det inte längre finnas några särskilt förordnade karantänsläkare. De läkaruppgifter som hittills legat på karantänsläkarna skall med den nya ordningen handhas av smittskyddsläkarna. Att uppgifterna lagts på smittskyddsläkaren är naturligt med hänsyn till den centrala ställning inom smittskyddet som smittskyddsläkaren fått enligt den nya smittskyddslagen.

Enligt smittskyddslagen skall smittskyddsläkaren inom landstingsområdet bl. a. planera, organisera och leda smittskyddet, verka för samordning av smittskyddet och verka för att förebyggande åtgärder vidtas (7 §). Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en fri ställning i förhållande till smittskyddsläkaren enligt smittskyddslagen. Samma fria ställning skall nämnden ha enligt karantänslagen. Nämnden skall helt på eget ansvar svara för sina uppgifter enligt nämnda lagar. Detta innebär bl. a. att smittskyddsläkarens samordning av smittskyddskontrollen vid karantänshamnar och karantänflygplatser inte innefattar någon rätt att ge miljö- och hälsoskyddsnämnden bindande direktiv om hur den skall utföra sina uppgifter. Därmed förutsätter karantänverksamheten liksom all smittskyddsverksamhet ett nära samarbete mellan dem som har uppgifter inom verksamheten. Det är således av utomordentligt stor betydelse att smittskyddsläkaren och miljö- och hälsoskyddsnämnden samverkar i karantänarbetet. Med hänsyn till smittskyddsläkarens centrala ställning i smittskyddet och hans kunskaper och erfarenheter om de smittsamma sjukdomarna och hur dessa skall bekämpas, torde miljö- och hälsoskyddsnämnden i stor utsträckning vid sina åtgärder komma att förlita sig på smittskyddsläkarens bedömningar.

Andra stycket. Enligt karantänsförordningen är det karantänsläkaren själv som utför läkarbesiktning och vaccination. Att så sker är naturligt eftersom karantänsläkaren ofta är en distriktsläkare eller en annan kliniskt verksam läkare. En smittskyddsläkare däremot är inte alltid kliniskt verksam. Om smittskyddsläkaren av denna eller av någon annan anledning bedömer att det inte är lämpligt att han själv utför en läkarbesiktning eller en vaccination bör han kunna delegera uppgiften till någon annan läkare. En bestämmelse härom har tagits in i detta stycke.

Det bör anmärkas att bestämmelsen inte grundar någon rätt att med tvång vidta läkarundersökning eller vaccination. Om läkarundersökning med tvång bedöms nödvändig, får den vidtas endast om den har stöd i smittskyddslagen. Vaccination får aldrig vidtas mot den enskildes vilja.

IHR innehåller bestämmelser som ger en stat rätt att i vissa fall vägra en resenär tillträde till landet om resenären inte kan uppvisa ett intyg om att han är vaccinerad. Det ligger således i resenärens intresse att han i sådana fall kan uppvisa ett vaccinationsintyg. Om någon vaccinerats inom karantänverksamheten bör han därför ha rätt att få ett vaccinationsintyg, om han begär det. Sådana intyg torde i praktiken komma att avse främst vaccination mot gula febern. I de fall vaccinationen gäller denna sjukdom skall intyget utformas på det sätt som föreskrivs enligt IHR. I detta stycke har tagits in en bestämmelse om smittskyddsläkarens eller motsvarande läkares skyldighet att utfärda intyg om vidtagna åtgärder enligt karantäns-

lagen. Bestämmelsen får ses som ett komplement till den generella bestämmelsen om skyldighet att utfärda intyg om vården i 10 § patientjournal-lagen (1985:562).

Tredje stycket. I hälsovårdsstadgan (1958:663), som har ersatts av nu gällande hälsoskyddslag, fanns bestämmelser om att hälsovårdsnämnderna, eller miljö- och hälsoskyddsnämnderna som de numera kallas, skulle ha läkare anställda. Dessa läkare benämndes stadsläkare. Kravet eftergavs efter hand och gällde när hälsoskyddslagen trädde i kraft den 1 juli 1983 endast beträffande kommuner med minst 40 000 invånare. Med hälsoskyddslagen avskaffades helt kravet på att miljö- och hälsoskyddsnämnderna skulle ha stadsläkare anställda. Numera har endast miljö- och hälsoskyddsnämnderna i de allra största kommunerna läkare anställda eller direkt knutna till sig. Nämndens uppgifter med smittskydd och karantänsfrågor innebär emellertid inte sällan att ställning måste tas till medicinska frågor. I smittskyddslagen har därför tagits in en bestämmelse om att smittskyddsläkaren skall biträda miljö- och hälsoskyddsnämnderna i deras smittskyddsarbete (7 § punkt 5). En motsvarande bestämmelse har tagits in i detta stycke.

7 § Om ett område utom eller inom landet är att betrakta som smittat av en karantänssjukdom enligt de internationella hälsovårdsbestämmelserna och det finns risk för att sjukdomen förs in i landet eller härifrån sprids till utlandet, skall socialstyrelsen förklara området smittat av sjukdomen. Området skall anses som smittat till dess socialstyrelsen förklarar området fritt från smitta.

Paragrafen motsvarar i sak 8 § karantänsförordningen.

IHR innehåller flera bestämmelser om smittat område. I avsnitt II, artikel 3 föreskrivs skyldighet för varje "health administration", i Sverige socialstyrelsen, att underrätta WHO om inträffade fall av karantänssjukdom inom myndighetens geografiska verksamhetsområde. När området är fritt från smitta skall WHO underrättas om detta (artikel 7).

Att socialstyrelsen förklarat ett område som smittat får direkta rättsverkningar enligt karantänslagen. Enligt 9 § skall befälhavare på fartyg som ankommer till vårt land lämna uppgift om hälsotillståndet ombord till tullmyndigheten i bl.a. de fall fartyget ankommer från en hamn i ett område som har förklarats smittat av en karantänssjukdom och då ankomsten sker inom inkubationstiden för sjukdomen.

Allmänna sanitära bestämmelser

8 § Sanitära åtgärder som avses i denna lag skall utföras utan dröjsmål och på ett sådant sätt att de inte vållar onödigt obehag, fara för någons hälsa, skada på transportmedel eller brandfara.

När sanitära åtgärder utförs beträffande last, bagage och annat gods skall de försiktighetsmått vidtas som behövs för att förhindra skada på godset.

Om miljö- och hälsoskyddsnämnden har vidtagit en sanitär åtgärd skall nämnden utfärda ett skriftligt intyg om åtgärden, om den som berörs av åtgärden begär det.

Paragrafen motsvarar 10 § karantänsförordningen. Bestämmelser med i huvudsak samma innebörd finns i avsnitt IV, artiklarna 24–26, IHR.

Bestämmelserna i första och andra styckena torde inte kräva några särskilda kommentarer. Bestämmelsen i tredje stycket om skyldighet för miljö- och hälsoskyddsnämnden att utfärda skriftliga intyg om vidtagna åtgärder avser främst rättsaneringsbevis. Att befälhavaren på ett fartyg har rätt att få ett sådant intyg när förutsättning därför föreligger är av mycket stor praktisk betydelse eftersom intyget gäller i de länder som är anslutna till IHR. Att miljö- och hälsoskyddsnämnden får ta betalt för sina åtgärder beträffande rättutrotning framgår av 17 §.

Åtgärder vid ankomst

9 § Innan ett fartyg anlöper första svenska hamn eller senast vid ankomsten till hamnen skall befälhavaren på fartyget lämna uppgift om hälsotillståndet ombord till tullmyndigheten

1. om befälhavaren har anledning anta att smitta av en karantänssjukdom kan finnas ombord,

2. om fartyget kommer från en hamn i ett område som har förklarats smittat av en karantänssjukdom och ankomsten sker inom inkubationstiden för sjukdomen,

3. om det ombord på fartyget finns en person som har vistats inom ett smittförklarat område under sådan tid att inkubationstiden för sjukdomen inte har gått ut vid fartygets ankomst till svensk hamn.

När tullmyndigheten har fått en sådan uppgift som avses i första stycket, skall den omedelbart underrätta smittskyddsläkaren om innehållet.

Paragrafen har en viss motsvarighet i 12 och 13 §§ karantänsförordningen.

Första stycket. Av uppenbara skäl är det inte möjligt för smittskyddsläkaren eller miljö- och hälsoskyddsnämnden att utöva en direkt tillsyn över alla fartyg, luftfartyg och andra transportmedel samt deras last, besättningar, passagerare etc. som passerar vårt lands gränser. Karantänskontrollen vid gränserna bygger därför i betydande utsträckning på medverkan av dels tullmyndigheten och andra som på olika sätt tar del i kontrollen av gods och resande som passerar våra gränser, dels dem som svarar för transporter av resande och gods.

Bestämmelsen innebär att befälhavaren på ett fartyg som ankommer till Sverige skall, i de fall som närmare anges i detta stycke, senast vid ankomsten till första svenska hamn lämna uppgift till tullmyndigheten om hälsotillståndet ombord. Något formkrav för hur uppgifterna skall lämnas ställs inte upp.

I tullagstiftningen finns bestämmelser om anmälan inför ankomst till svensk hamn i tullförordningen (1987:1114) och i generaltullstyrelsens kungörelse, TFS 1987:35, III:1 (tullordningen), med föreskrifter m. m. för tillämpning av tullagen (1987:1065) och tullförordningen (1987:1114). De närmare bestämmelserna finns i 2 kap. tullordningen. I 6 § nämnda kapitel föreskrivs att det åligger befälhavaren på ett inkommande fartyg att på förhand meddela när fartyget beräknas komma till tullklareringsområde och lämna uppgift om fartyget och dess last (förhandsanmälan). Anmälan skall göras hos någon av tullverkets sambandscentraler eller hos tullanstal-

ten på den tullplats dit fartyget skall föras. Vad nu sagts gäller dock inte om fartyget går i regelbunden trafik enligt tidtabell som delgetts tullanstalten i förväg. En förhandsanmälan får vara muntlig och skall om annat inte är medgivet göras senast tjugofyra timmar före ankomsten. Förhandsanmälan skall innehålla uppgift om fartygets namn, slag, nationalitet och storlek, ort eller orter som senast besökts, last och antal passagerare, tullklaringsområde dit fartyget skall föras och den beräknade tiden för ankomsten. Bestämmelser om förhandsanmälan beträffande luftfartyg finns i främst 2 kap. 53 § tullordningen.

En lämplig ordning enligt förevarande bestämmelse är att befälhavaren samtidigt som han gör anmälan enligt tullagstiftningen även lämnar uppgift om hälsotillståndet ombord. I appendix 3 och 4 till IHR finns angivet de frågor som bör besvaras vid uppgiftslämnandet.

I tre punkter anges de fall då anmälan om hälsotillståndet ombord skall göras till tullmyndigheten.

Den *första punkten* gäller den situation då befälhavaren har anledning anta att smitta av en karantänssjukdom kan finnas ombord. Att anmälan i dessa fall skall göras till tullmyndigheten får anses självklart.

Även i vissa andra fall är risken för smitta ombord större än i andra. I de följande punkterna regleras två sådana fall. I båda fallen är situationen den, att det ombord på fartyget kan finnas smittade personer som inte visar några tecken på sjukdom eftersom ankomsten till Sverige kan ske innan inkubationstiden har gått till ända.

Den *andra punkten* avser situationen när ett fartyg har besökt en hamn i ett område som förklarats smittat av en karantänssjukdom och där ankomsten till Sverige därefter sker inom inkubationstiden för sjukdomen.

I den *tredje punkten* kommer fartyget visserligen inte från en sådan hamn som avses i den andra punkten, men ombord på fartyget finns likväl en eller flera personer som kan vara smittade, eftersom de har vistats inom ett område, som förklarats smittat av en karantänssjukdom, vid en sådan tidpunkt att inkubationstiden för sjukdomen inte har gått ut vid fartygets ankomst till Sverige.

Andra stycket. I detta stycke föreskrivs att tullmyndigheten skall omedelbart underrätta smittskyddsläkaren om en anmälan som avses i första stycket.

Sedan smittskyddsläkaren fått underrättelsen från tullmyndigheten skall han se till att sådana åtgärder vidtas, att de som han misstänker kan vara smittade tas om hand på ett sådant sätt att eventuell smittspridning förhindras. I de fall djur, mat eller något annat objekt misstänks vara smittat skall smittskyddsläkaren naturligtvis genast underrätta miljö- och hälsoskyddsnämnden om detta.

Om smittskyddsläkaren anser det nödvändigt, bör den som misstänks vara smittad anmanas att låta sig tas in på sjukhus. Om denne skulle vägra detta och smittskyddsläkaren bedömer att det inte finns något annat sätt att förhindra eventuell smittspridning, kan smittskyddsläkaren med stöd av 37 § smittskyddslagen besluta att den misstänkt smittade tvångsvis skall tas om hand på sjukhus under den tid som behövs för att klarlägga om denne har smittats eller ej. Ett sådant omhändertagande får dock bestå

högst sju dagar, den dag då omhändertagandet verkställdes medräknad. I här aktuella fall torde dock omhändertagandet komma att bli betydligt kortare eftersom inkubationstiden enligt IHR är fem dagar för kolera och sex dagar för pest och gula febern.

10 § Ett fartyg får inte av smittskyddsskäl vägras tillträde till hamn.

Bestämmelsen motsvarar i sak 15 § första meningen karantänsförordningen. En bestämmelse av samma innebörd finns i artikel 41 IHR.

Det bör framhållas att bestämmelsen endast innebär en rätt för fartyget att utan hinder av karantänslagstiftningen anlöpa svensk hamn. Någon rätt till fri kommunikation med land innebär den inte.

11 § Om miljö- och hälsoskyddsnämnden har föreskrivit en sanitär åtgärd beträffande ett fartyg och befälhavaren på fartyget motsätter sig åtgärden, får åtgärden inte vidtas om fartyget omedelbart fortsätter sin resa. Fartyget får dock inte anlöpa någon annan hamn här i landet. Fartyget skall tillåtas inta bränsle, vatten och andra förnödenheter som det behöver, under förutsättning att det kan ske utan risk för smittspridning.

Paragrafen motsvarar med en språklig justering och ett förtydligande 16 § karantänsförordningen. En bestämmelse av motsvarande innehåll finns i artikel 44 första punkten IHR.

Bestämmelserna i karantänslagen syftar till att förhindra att smitta förs in i landet eller från landet till utlandet. Syftet är således inte att i alla lägen ingripa mot smitta då sådan uppmärksammas. Denna princip leder till bl. a. att sanitära åtgärder, som i och för sig kan vara motiverade för att bekämpa smitta, kan underlåtas om det inte föreligger någon risk för att smitta skall föras in i landet eller härifrån till utlandet.

I paragrafen behandlas den situation då miljö- och hälsoskyddsnämnden har föreskrivit att en sanitär åtgärd skall vidtas beträffande ett visst fartyg. Det kan gälla t. ex. desinfektion eller utrotning av råttor. Om i detta läge fartygets befälhavare vägrar att låta fartyget underkastas den föreskrivna åtgärden, skall nämnden avstå från att genomdriva åtgärden under förutsättning att fartyget omedelbart lämnar hamnen och fortsätter sin resa. Syftet med karantänskontrollen har ju då uppnåtts, nämligen att förhindra att smitta från fartyget sprids till land. Hur snabbt fartyget skall lämna hamnen framgår inte av 16 § gällande karantänsförordning. Det får anses ligga i sakens natur att det skall ske genast. I förevarande paragraf sägs därför uttryckligen att förutsättningen för att fartyget skall kunna undgå åtgärden är att det "omedelbart" fortsätter sin resa. Detta överensstämmer också med bestämmelsen i IHR, där det sägs att avresan skall ske genast.

Av paragrafen framgår också att fartyget, sedan det lämnat hamnen, inte får anlöpa annan hamn här i landet. Även om det inte uttryckligen framgår av lagtexten gäller förbudet att anlöpa hamn självklart så länge som fartygets befälhavare motsätter sig åtgärden. Om han skulle ändra uppfattning och gå med på att åtgärden vidtas, skall fartyget återvända till den hamn där åtgärden föreskrivits eller till annan hamn som det hänvisas till.

Om fartyget behöver bränsle, vatten eller andra förnödenheter får det

inta sådana innan det lämnar hamnen. Detta gäller dock endast under förutsättning att det kan ske utan risk för smittspridning.

Prop. 1988/89: 123

12 § Vad som sägs i 9–11 §§ om fartyg och hamnar skall gälla också för luftfartyg respektive flygplatser.

Om ett luftfartyg vid ankomsten till landet landar på någon annan plats än en karantänsflygplats och uppgift skall lämnas om hälsotillståndet ombord enligt 9 §, skall befälhavaren genast underrätta smittskyddsläkaren, miljö- och hälsoskyddsnämnden eller någon annan offentlig myndighet.

Första stycket motsvaras i sak av bestämmelsen i 18 § första stycket karantänsförordningen. Andra stycket har en motsvarighet i 18 § tredje stycket karantänsförordningen. Underrättelseskyligheten har dock begränsats till de fall då befälhavaren enligt 9 § skall lämna uppgift om hälsotillståndet ombord. Bestämmelserna i IHR gäller i princip lika för fartyg och luftfartyg respektive hamnar och flygplatser. Bestämmelsen i andra stycket av förevarande paragraf motsvaras av artikel 45 första punkten IHR.

Första stycket. Med luftfartyg avses detsamma som i luftfartslagen (1957:297).

Andra stycket. Av 5 § framgår att varje karantänsflygplats skall ha tillgång till den personal och utrustning som behövs för kontroll av trafiken för att hindra att karantänssjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet. Det förutsätts att de flygplatser som trafikeras med flyg från utlandet är karantänsflygplatser. Av olika anledningar kan det emellertid inträffa att ett luftfartyg från utlandet landar på en flygplats som inte är en karantänsflygplats. På en sådan flygplats finns det inte någon tullpersonal stationerad som kan underrätta smittskyddsläkaren om det inträffade i de fall befälhavaren skall lämna uppgift om hälsotillståndet ombord. I en sådan situation är det viktigt att befälhavaren på luftfartyget tar kontakt med någon offentlig myndighet. Helst bör naturligtvis kontakt tas med smittskyddsläkaren eller miljö- och hälsoskyddsnämnden men även t. ex. polis- eller luftfartsmyndigheten går bra. Om någon annan myndighet än smittskyddsläkaren underrättas skall självklart denna myndighet underrätta smittskyddsläkaren om händelsen. En bestämmelse härom har inte bedömts nödvändig.

13 § Post, tidningar och trycksaker som inte är bagage får inte underkastas sanitära åtgärder. En sådan åtgärd får dock vidtas beträffande postpaket som kommer från ett kolerasmittat område och som misstänks innehålla livsmedel. Om mottagaren motsätter sig åtgärden, skall paketet återvändas till avsändaren.

Paragrafen motsvaras av 20 § karantänsförordningen. Paragrafen har också en motsvarighet i artikel 48 IHR.

Smittskyddslagen innehåller inte någon begränsning av miljö- och hälsoskyddsnämndens möjligheter att vidta åtgärder mot objekt som sprider eller misstänks sprida smittsamma sjukdomar. Bestämmelser med sådana begränsningar finns dock intagna i denna lag.

Bakgrunden till bestämmelserna i paragrafen är artikel 48 IHR. I paragrafen föreskrivs ett förbud mot att sanitära åtgärder vidtas mot post,

tidningar och trycksaker i de fall de ej utgör bagage. Begränsningen innebär att det inte heller med stöd av smittskyddslagen blir möjligt att vidta åtgärder till skydd mot karantänssjukdomar mot dessa objekt. Begränsningen gäller dock inte postpaket som kommer från ett kolerasmittat område och som misstänks innehålla livsmedel. I sistnämnda fall förutsätts att mottagaren av postpaketet går med på att förstöra livsmedlet på ett sådant sätt att smittrisen undanröjs. Om han skulle motsätta sig en sådan åtgärd, skall åtgärden inte vidtas mot hans vilja utan postpaketet återsändas till avsändaren.

Åtgärder vid avresa

14 § Den som på grund av en karantänssjukdom har

1. tagits in på sjukhus,
2. meddelats en förhållningsregel om isolering enligt smittskyddslagen (1988:1472), eller
3. tvångsisolerats enligt smittskyddslagen

får inte resa ut ur landet. Smittskyddsläkaren skall vidta de åtgärder som behövs för att hindra den smittade från att lämna landet.

I andra fall än som avses i första stycket får den som för smitta av en karantänssjukdom inte vägras att lämna landet. Han skall dock i god tid före avresan meddela den smittskyddsläkare som underrättats om sjukdomsfallet enligt smittskyddslagen om tidpunkten för avresan och målet för resan. Smittskyddsläkaren skall underrätta den berörda hälsovårdsmyndigheten på ankomstorten om avresan och andra omständigheter av betydelse för att förhindra smittspridning.

Paragrafen motsvarar 21 § första och andra styckena karantänsförordningen. Paragrafen har en viss motsvarighet i artikel 30 IHR.

Första stycket. Enligt smittskyddslagen kan smittspridning förhindras på flera olika sätt beroende på bl. a. vilken sjukdom det gäller. I många fall räcker det att den smittade vidtar vissa försiktighetsmått i sin livsföring för att smittspridning skall kunna undvikas. Emellanåt kan det erfordras att den smittade isoleras i t. ex. hemmet. I vissa fall kan det vara nödvändigt att den smittade låter sig frivilligt tas in på sjukhus. För sällsynta situationer, när den smittade vägrar att frivilligt medverka till att förhindra smittspridning, kan tvångsisolering komma i fråga.

Under den tid risken för smittspridning är så överhängande att den smittade inte kan vistas bland andra människor är det inte rimligt att han skall ha rätt att efter eget bestämmande få lämna landet.

I det första fallet anges den situation då någon frivilligt tagits in på sjukhus på grund av en karantänssjukdom. Under en sådan vistelse kan patienten självklart inte hållas kvar på sjukhuset mot sin vilja. I undantagsfall kan det inträffa att patienten lämnar sjukhuset trots att läkaren anser att detta inte är lämpligt. Bestämmelsen innebär att en patient som tagits in på sjukhus på grund av en karantänssjukdom inte har rätt att lämna landet förrän han skrivits ut från sjukhuset.

I det andra fallet har, till skillnad mot det första, läkaren meddelat den smittade en bindande förhållningsregel om isolering enligt smittskyddslagen, som innebär att den smittades rörelsefrihet begränsats. Isoleringen

kan ske i den smittades hem eller på en annan liknande plats. En förhållningsregel om isolering kan dock inte avse isolering på sjukhus. Det självklara syftet med isoleringen är att förhindra att den smittade sprider smitta vid kontakt med andra. Eftersom den smittade bedöms inte kunna umgås med andra människor under tiden för isoleringen utan risk för smittspridning, bör han inte heller ha rätt att under denna tid resa ut ur landet.

Ett beslut om tvångsisolering enligt smittskyddslagen innebär att den smittade tas in på ett sjukhus som drivs av en landstingskommun. Under tvångsisoleringen får den smittade i princip inte lämna sjukhusets område eller den del av sjukhuset där han skall vistas. Smittskyddsläkaren har dock rätt att ge den tvångsisolerade tillstånd att under viss tid vistas utanför sjukhusets område. Skälet till att någon tvångsisoleras är att den smittade inte frivilligt medverkar till de åtgärder som behövs för att hindra smittspridning eller inte följer meddelade förhållningsregler. Att den smittade under dessa omständigheter inte skall ha rätt att lämna landet är en självklarhet.

Vilka åtgärder som smittskyddsläkaren skall vidta för att förhindra att den smittade lämnar landet blir beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. I de flesta fall torde det vara lämpligt att han underrättar tullmyndigheten. Om den smittade har avvikit från ett sjukhus där han skall vara tvångsisolerad eller avvikit under permission vid tvångsisolering bör smittskyddsläkaren med stöd av smittskyddslagen begära biträde av polismyndighet för att föra den smittade tillbaka till sjukhuset. Polisbiträde kan smittskyddsläkaren begära också i de fall den smittade efter eget beslut lämnar ett sjukhus där han frivilligt tagits in eller när den smittade bryter mot en förhållningsregel om isolering, om smittskyddsläkaren bedömt risken för smittspridning som så överhängande att han fattat ett interimistiskt beslut om tvångsisolering enligt smittskyddslagen.

Andra stycket. I de fall smittrisen inte är så överhängande att det bedömts nödvändigt att hålla den smittade avskild från andra människor finns det inte heller någon anledning att hindra honom från att lämna landet. Vad nu sagts utesluter emellertid inte att vissa andra åtgärder och försiktighetsmått kan vara nödvändiga för att förhindra smittspridning. I detta stycke har tagits in bestämmelser som syftar till att den berörda hälsovårdsmyndigheten i det land dit den smittade skall resa får den information av smittskyddsläkaren som behövs för att myndigheten där skall kunna vidta adekvata åtgärder för att förhindra smittspridning.

Rättbekämpning

15 § Miljö- och hälsoskyddsnämnden i en kommun med hamn skall vidta de åtgärder som behövs för att utrota råttor i hamnen och för att skydda hamnens anläggningar mot råttor.

Paragrafen motsvarar med en mindre, språklig justering 22 § karantänsförordningen. I artikel 16 IHR finns en liknande bestämmelse.

I 10 § andra stycket hälsoskyddslagen (1982:1080) finns bestämmelser om att åtgärder skall vidtas mot skadedjur som kan vålla sanitär olägenhet. Med skadedjur avses bl. a. råttor. Skyldigheten att vidta åtgärder för att hindra uppkomsten av sanitär olägenhet eller för att undanröja sådan olägenhet åvilar i allmänhet ägaren eller nyttjanderättshavaren till berörd egendom. När det gäller skadedjur föreskrivs dock i hälsoskyddslagen att åtgärderna skall vidtas av kommunen i de fall det är av särskild betydelse med hänsyn till hälsoskyddet.

För karantänsväsendet är det av särskilt stor vikt att hamnar så långt det är möjligt hålls fria från råttor. I detta avseende har bestämmelserna om åtgärder mot skadedjur i hälsoskyddslagen inte bedömts tillräckliga. I förevarande paragraf åläggs därför miljö- och hälsoskyddsnämnden särskilt att svara för att hamnar och hamnanläggningar skyddas mot råttor.

Inom försvarsmakten svarar försvarets sjukvårdsstyrelse enligt hälsoskyddslagstiftningen för tillsynen över hälsoskyddet. Det torde därför inte finnas anledning för miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta åtgärder enligt denna paragraf beträffande försvarsmaktens hamnar i andra fall än då sjukvårdsstyrelsen begär det.

16 § Då ett fartyg ankommer till en svensk hamn skall befälhavaren på fartyget visa upp ett skriftligt intyg för tullmyndigheten om att utrotning av råttor har skett ombord eller att utrotning inte har behövts (*rättsaneringsbevis*). Om ett giltigt intyg inte visas upp skall tullmyndigheten omedelbart underrätta miljö- och hälsoskyddsnämnden. Nämnden skall låta undersöka fartyget och, om det behövs, vidta åtgärder för att utrota råttor ombord.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela bestämmelser om vem som får utfärda rättsaneringsbevis och om giltigheten av sådana intyg samt bestämmelser om undantag från skyldigheten att visa upp rättsaneringsbevis.

Första stycket första meningen motsvarar i sak 24 § första meningen karantänsförordningen. Första stycket andra meningen motsvarar 24 § andra meningen karantänsförordningen. Första stycket tredje meningen motsvarar 27 § första stycket första meningen karantänsförordningen. Andra stycket har inte någon motsvarighet i karantänsförordningen. Bestämmelser om bekämpning av råttor ombord på fartyg finns i bl. a. artiklarna 52 och 53 IHR.

Första stycket. Överenskommelsen om de internationella hälsovårdsbestämmelserna bygger i stor utsträckning på att intyg, certifikat o. d. som har utfärdats i ett land som är anslutet till överenskommelsen skall gälla också i andra anslutna länder. Vad gäller bekämpningen av sjukdomen pest är de viktigaste intygen "Deratting Certificate" och "Deratting Exemption Certificate".

Bestämmelserna i förevarande stycke föreskriver en skyldighet för befälhavare på fartyg att med intyg visa att de åtgärder vidtagits som är erforderliga för att hålla fartyg fria från råttor. Ett sådant intyg benämns här rättsaneringsbevis. Intyget skall vid ankomsten till svensk hamn visas upp för tullmyndigheten. Om befälhavaren inte kan visa upp ett giltigt sådant intyg skall tullmyndigheten omedelbart underrätta miljö- och häl-

soskyddsnämnden om detta. Sedan nämnden underrättats ankommer det på nämnden att i första hand låta undersöka om det finns råttor ombord. Finns det råttor ombord skall nämnden vidta åtgärder för att utrota dessa. Om befälhavaren motsätter sig nämndens åtgärder, skall nämnden inte genomföra åtgärderna med tvång under förutsättning att fartyget omedelbart lämnar hamnen och Sverige. Jfr bestämmelserna i 11 §.

Andra stycket. I gällande karantänsförordning finns bestämmelser om undantag för vissa fartyg från skyldigheten att utrota råttor ombord. I förordningen finns också bestämmelser om vilka miljö- och hälsoskyddsnämnder som är behöriga att utfärda rättsaneringsbevis och om giltigheten av sådana intyg. Bestämmelser som reglerar dessa förhållanden bör lämpligen ges i en författning av lägre valör än lag. I detta stycke har därför tagits in ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela sådana föreskrifter.

Avgifter

17 § Miljö- och hälsoskyddsnämnden får ta ut avgifter för smittrening, desinfektion, utrotning av råttor och för undersökning som avses i 16 § första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter enligt denna paragraf.

Första stycket har en viss motsvarighet i 28 § karantänsförordningen. Andra stycket har inte någon motsvarighet i karantänsförordningen. I artikel 82 IHR finns bestämmelser om avgifter.

Första stycket. I detta stycke anges uttömmande de åtgärder för vilka avgifter får tas ut enligt karantänslagen. För andra åtgärder som vidtas i karantänssyfte får således avgift inte tas ut.

Möjligheten att ta ut avgifter gäller endast åtgärder av miljö- och hälsoskyddsnämnden. Detta innebär således bl. a. att smittskyddsläkaren inte har rätt att ta betalt för vaccination och vaccinationsbevis av den som vaccinerats vid ankomsten till Sverige. Att avgifter inte får tas ut för dessa åtgärder följer av artikel 82 IHR.

Andra stycket. Avsikten är att regeringen skall bemyndiga socialstyrelsen att fastställa en taxa för avgifterna efter samråd med riksrevisionsverket, sjöfartsverket och luftfartsverket. Svenska kommunförbundet bör beredas tillfälle att yttra sig över taxan innan denna fastställs. Att taxan skall vara enhetlig för hela landet framgår av artikel 82 punkt 2 IHR. Enligt IHR är det således inte möjligt att låta varje kommun själv besluta om dessa avgifter.

Tillsyn

18 § Socialstyrelsen har tillsynen över karantänsverksamheten i landet, utom vad avser uppgifter för någon annan central myndighet och personal som lyder under en sådan myndighet.

Socialstyrelsen skall fullgöra de uppgifter som enligt de av världshälsoorganisationen antagna internationella hälsovårdsbestämmelserna skall utföras av den nationella hälsovårdsförvaltningen.

Paragrafen motsvarar 30 § karantänsförordningen. Många av artiklarna i IHR innehåller bestämmelser om uppgifter för den myndighet som benämns "health administration" och som på svenska benämns nationell hälsovårdsförvaltning.

Första stycket. Liksom vad gäller smittskyddsverksamheten i övrigt skall den centrala tillsynen över verksamheten ligga på socialstyrelsen. Med hänsyn till verksamhetens organisation, inriktning och omfattning har det inte bedömts nödvändigt med tillsynsmyndigheter på regional och lokal nivå. Att socialstyrelsens tillsyn inte kan avse andra centrala myndigheters uppgifter inom karantänsverksamheten följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer.

Enligt smittskyddslagen har socialstyrelsen i sin tillsyn bl. a. rätt att få upplysningar och ta del av handlingar, att meddela förelägganden och förbud samt att inspektera smittskyddsverksamhet. Något behov av att komplettera dessa bestämmelser i karantänslagen har inte bedömts föreligga.

I socialstyrelsens tillsyn ligger också att på olika sätt hjälpa och stödja dem som är verksamma inom karantänsverksamheten. Särskilt i ett inledande skede torde smittskyddsläkarna, som tidigare inte haft några uppgifter inom karantänsverksamheten, behöva sådan hjälp för att få sin roll närmare klarlagd.

Andra stycket. Enligt gällande karantänsförordning skall socialstyrelsen fullgöra de uppgifter som enligt IHR ankommer på den nationella hälsovårdsförvaltningen (health administration). Uppgiften bör också enligt den nya karantänslagen ligga på socialstyrelsen. Detta innebär bl. a. att socialstyrelsen skall, i enlighet med bestämmelserna i avsnitt II av IHR, hålla WHO informerad om smittskyddsläget här i landet.

19 § Polis-, passkontroll-, tull-, lots- och hamnpersonal, personal vid sjöfartsinspektionen och kustbevakningen samt trafikpersonal vid internationella flygplatser skall, var och en inom sitt verksamhetsområde, vara uppmärksam på efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Polis- och passkontrollpersonal skall medverka vid kontroll av vaccinationsbevis vid karantänsflygplatserna.

Paragrafen motsvarar i stort 32 § karantänsförordningen.

I paragrafen föreskrivs en allmän skyldighet för personal vid myndigheter som har uppgifter vid landets gränser att, var och en inom sitt verksamhetsområde, vara uppmärksam på att karantänslagstiftningen efterlevs. Uttrycket "vaka över" i 32 § karantänsförordningen har bytts ut mot "vara uppmärksam på" för att inte felaktigt ge intryck av att dessa personalgrupper har ett tillsynsansvar enligt karantänslagen. I paragrafens andra stycke läggs härjämte en skyldighet på polis- och passkontrollpersonal att medverka vid kontrollen av vaccinationsbevis vid karantänsflygplatser. F. n. torde dock någon sådan kontroll inte förekomma.

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för att hindra att karantänssjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet.

Paragrafen har en viss motsvarighet i 31 § karantänsförordningen.

Flera av de föreskrifter som finns i gällande karantänsförordning men som inte har fått någon motsvarighet i karantänslagen kan behöva finnas kvar också med den nya regleringen. Alla sådana föreskrifter torde inte kunna betraktas som verkställighetsföreskrifter till karantänslagen. I denna paragraf har därför tagits in ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela sådana föreskrifter. Även om det till skillnad från motsvarande bestämmelse i gällande karantänsförordning inte direkt sägs ut i paragrafen, måste självklart sådana föreskrifter av regeringen eller myndigheten utformas med beaktande av bl. a. de internationella hälsovårdsbestämmelser och överenskommelser som Sverige förbundit sig att följa.

För att komplettera och underlätta tillämpningen av karantänslagen kan behövas inte bara föreskrifter utan också annan information såsom t. ex. allmänna råd. När det gäller t. ex. luftfarten, kan det finnas ett behov av att i allmänna råd ge praktiska anvisningar om hur karantänsverksamheten skall kunna fungera även vid de ofta mycket korta restiderna inom flyget.

Straff

21 § Till böter döms den som

1. underlåter att lämna uppgift om hälsotillståndet ombord på fartyg eller luftfartyg eller lämnar en oriktig sådan uppgift,
2. underlåter att lämna underrättelse som avses i 12 § andra stycket.

Paragrafen motsvarar i stort bestämmelserna i 33 § punkterna 1 och 2 karantänsförordningen. Vissa redaktionella och språkliga ändringar har dock vidtagits.

Överklagande

22 § Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Ett beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 34 § karantänsförordningen. Länsstyrelsen har dock bytts ut mot länsrätten.

Paragrafen gäller endast beslut av miljö- och hälsoskyddsnämnden och som fattats med stöd av denna lag. I de fall nämnden har beslutat om en åtgärd med stöd av t. ex. smittskyddslagen, får beslutet överklagas i enlighet med bestämmelserna i den lagen. Överklagningsbara beslut av smittskyddsläkaren som gäller karantänsverksamheten meddelas och överklagas enligt smittskyddslagen.

Eftersom bestämmelserna om karantänsverksamheten tas in i en karantänslag, saknas anledning att i 69 § punkt 1 smittskyddslagen ha en bestämmelse med bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om karantänsverksamheten. Nämda bestämmelse bör således upphävas.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. karantänslag,
2. lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472).

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1989-03-14

Närvarande: f. d. regeringsrådet Stig Nordlund, regeringsrådet Elisabeth Palm, justitierådet Johan Lind.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 16 februari 1989 har regeringen på hemställan av statsrådet Sven Hulterström beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. karantänslag,
2. lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Christer Lindau.

Förslagen föranleder följande yttrande av lagrådet:

Karantänslagen

1 §

I första stycket bör anges att den föreslagna lagen kompletterar smittskyddslagen. Det kan ske genom att efter ordet "ges" och före ordet "bestämmelser" förs in orden "som komplettering av smittskyddslagen (1988:1472) vissa" etc.

Andra stycket sammanhänger med att det finns vissa särskilda överenskommelser mellan de nordiska länderna, som har betydelse för karantänskontrollen. Enligt lagrådets mening bör det av lagtexten framgå att de avvikande föreskrifter som regeringen meddelar är beroende av en överenskommelse mellan de nordiska länderna. Överenskommelser av det avsedda slaget skall godkännas av riksdagen enligt reglerna i 10 kap. 2 § regeringsformen. Lagrådet föreslår att andra stycket får följande lydelse: "Regeringen får meddela bestämmelser, som avviker från denna lag, om det behövs med hänsyn till överenskommelse med Danmark, Finland eller Norge".

16 §

I paragrafens andra stycke föreskrivs bl. a. att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vem som får utfärda rättsaneringsbevis och om giltigheten av sådana intyg. Eftersom sådana föreskrifter får ses som verkställighetsföreskrifter vilka regeringen får utfärda enligt 8 kap. 13 § RF bör enligt lagrådets mening bemyndigandet i denna del slopas. Paragrafens andra stycke föreslås få följande lydelse: "Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att visa upp rättsaneringsbevis".

Enligt artikel 82 i IHR skall en för landet enhetlig taxa gälla för avgifter som får tas ut inom karantänsverksamheten. Med hänsyn till detta bör i andra stycket föreskrivas att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer *skall* meddela föreskrifter om avgifter enligt denna paragraf.

18 §

I 65 § i den nyligen antagna smittskyddslagen anges att socialstyrelsen har tillsynen över smittskyddet i landet. Det finns där ingen motsvarighet till den reservation som finns i första stycket förevarande paragraf beträffande uppgifter som fullgörs av annan central myndighet och dess personal.

Enligt lagrådets mening bör paragrafens första stycke utformas på samma sätt som 65 § smittskyddslagen. Lagrådet föreslår att första stycket får lydelsen: "Socialstyrelsen har tillsynen över karantänsverksamheten i landet".

Lagen om ändring i smittskyddslagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 mars 1989

Närvarande: statsrådet Göransson, ordförande, och statsråden Gradin, Hulterström, Lindqvist, Lönnqvist, Thalén, Engström, Lööw, Persson

Föredragande: statsrådet Hulterström

Proposition med förslag om karantänslag, m. m.

1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande (beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 16 februari 1989) över förslag till

1. karantänslag,
 2. lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472).
- Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Förslaget till karantänslag

Lagrådet har i allt väsentligt godtagit förslaget till karantänslag. Vissa jämkningar har lagrådet dock föreslagit.

Lagrådet anser att 1 § första stycket bör kompletteras så att det klarare framgår hur karantänslagen förhåller sig till smittskyddslagen. Lagrådet föreslår att detta kan ske genom att efter ordet "ges" och före ordet "bestämmelser" förs in orden "som komplettering av smittskyddslagen (1988:1472) vissa". Jag delar lagrådets uppfattning att lagen vinner i klarhet genom ett förtydligande med denna innebörd och att detta kan ske på det sätt som lagrådet har föreslagit.

Jag kan också ansluta mig till de ändringar som lagrådet föreslagit beträffande 1 § andra stycket och 16 – 18 §§.

I övrigt har vissa redaktionella ändringar gjorts i 3, 5, 12, 14, 16 och 21 §§ samt i rubriken närmast före 8 §.

Förslaget till lag om ändring i smittskyddslagen

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Den nya smittskyddslagen (1988:1472), som träder i kraft den 1 juli 1989, har en annan indelning av de smittsamma sjukdomarna och en delvis annan terminologi än gällande smittskyddslag (1968:231). Denna förändring samt det förhållandet att den gamla smittskyddslagen ersätts med en ny innebär att redaktionella ändringar bör göras i 2 § lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, 41 § rättshjälpslagen (1972:429), 9 § sjömanslagen (1973:282), 37 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, 7 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100), 1 § lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m., 1 § lagen (1987:375) om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter, samt 14 § och ikraftträdandebestämmelsen till lagen (1989:15) om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Utöver dessa redaktionella ändringar bör i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar tas in en bestämmelse i 18 § tredje stycket 3 som innebär att länsrätt normalt är domför med en lagfaren domare ensam i mål om tillfälligt omhändertagande enligt 37 § smittskyddslagen. Skälet till bestämmelsen är att ett sådant omhändertagande, som beslutas av smittskyddsläkaren, får pågå under högst sju dagar och att ett mål om överklagande således måste kunna prövas av länsrätten genast. I ett sådant fall kan det vara svårt att tillräckligt snabbt få till stånd en fullsuttet rätt.

Enligt rättshjälpslagen kan rättshjälp genom offentligt biträde beviljas i mål eller ärende hos allmän förvaltningsdomstol angående tvångsintagning på sjukhus enligt den gamla smittskyddslagen eller angående utskrivning från sjukhus enligt samma lag. I den nya smittskyddslagen har införts ytterligare en form av tvångsomhändertagande, nämligen det nyss berörda tillfälliga omhändertagandet på sjukhus. Enligt min mening är det rimligt att samma slag av rättshjälp kan beviljas också beträffande sådana omhändertaganden. Detta innebär att utöver den redaktionella ändring i 41 §, som jag nyss förordat, lagrummet bör kompletteras med en bestämmelse som gör det möjligt att bevilja rättshjälp också vid sådana omhändertaganden. Jag bedömer att den här avsedda utvidgningen av möjligheterna att få rättshjälp i mål och ärenden enligt smittskyddslagen inte kommer att leda till några nämnvärda kostnadsökningar.

I enlighet med vad jag nu har anfört i fråga om följdändringar har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område,

2. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,

3. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),

4. lag om ändring i sjömanslagen (1973:282),

5. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,

6. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

7. lag om ändring i lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m.,

8. lag om ändring i lagen (1987:375) om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter.

9. lag om ändring i lagen (1989:15) om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

De under 2, 3, 5, 6 och 9 angivna förslagen har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet. Förslaget under 4 har upprättats i samråd med chefen för kommunikationsdepartementet.

Förslagen under 1–6 samt 8 och 9 gäller lagstiftning som faller inom lagrådets granskningsområde. Med hänsyn till förslagens beskaffenhet anser jag att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

3 Övriga frågor

Enligt 34 § nya smittskyddslagen får miljö- och hälsoskyddsnämnden bl. a. låta avliva sällskapsdjur, om det är nödvändigt för att hindra spridning av samhällsfarlig sjukdom. I den proposition (prop. 1988/89:5), som ligger till grund för smittskyddslagen, framhöll föredraganden, att hon senare skulle återkomma med förslag om hur kostnaderna skall bestridas vid denna typ av ingripanden (s. 43). Avsikten har varit att ta in sådana ersättningsbestämmelser i kungörelsen (1956:296) om ersättning av statsmedel i vissa fall vid ingripanden i hälsovårdens intresse. I enlighet härmed kommer jag senare att föreslå regeringen behövliga ändringar i kungörelsen. I det sammanhanget avser jag också att föreslå att kungörelsen anpassas med hänsyn till vissa andra förändringar som skett sedan kungörelsen senast ändrades. Ändringarna kommer inte att innebära avsteg från de grunder för författningsregleringen i ämnet som riksdagen tidigare har godkänt (prop. 1956:126, 2LU 29, rskr. 256).

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta

dels de av lagrådet granskade förslagen till

1. karantänslag,

2. lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472), med vidtagna ändringar,

dels förslagen till

3. lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

4. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,

5. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),

6. lag om ändring i sjömanslagen (1973:282),

7. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,

8. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

9. lag om ändring i lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m. m., Prop. 1988/89:123

10. lag om ändring i lagen (1987:375) om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter.

11. lag om ändring i lagen (1989:15) om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Utredarens förslag till reglering av karantänsfrågorna

Prop. 1988/89: 123
Bilaga 1

Utredaren anser att regeringen även i fortsättningen bör ha möjlighet att ge föreskrifter om hur Sveriges åtaganden enligt International Health Regulations (IHR) skall följas och om andra karantänsfrågor. Utredaren föreslår därför att regeringen ges ett sådant bemyndigande också i den nya smittskyddslagen. Utredaren lämnar däremot inte något förslag till vad dessa föreskrifter av regeringen skall innehålla men redogör för några synpunkter i anslutning till den gällande karantänsförordningen.

I sitt förslag till ny smittskyddslag föreslår utredaren att landstingskommunerna skall överta ansvaret för smittskyddet från kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder. Smittskyddslagen begränsas dock till personinriktade åtgärder. Smittspridning via objekt skall, med utredarens förslag, förhindras med stöd av andra lagstiftningar än smittskyddslagen. Utredaren anser att en ny karantänsreglering bör anpassas till dessa nya förhållanden.

Utredaren anser att det kan ifrågasättas i vilken mån det numera behövs ett utbyggt karantänsväsende för att utföra den karantänskontroll som avses i karantänsförordningen. Gula febern, kolera och pest utgör ett stort hälsoproblem i de länder som är drabbade av sjukdomarna och självfallet bör Sverige delta i det internationella smittskyddsarbetet och följa IHR. Emellertid, framhåller utredaren, är sannolikheten för att någon av de tre sjukdomarna skall orsaka epidemier i Sverige ytterst liten. Gula febern kan inte spridas i Sverige eftersom den mygga som sprider sjukdomen inte kan leva här. Femton fall av kolera är kända i Sverige efter år 1969. Dessa fångades emellertid inte upp av karantänskontrollen utan först efter ankomsten hit. Pest har inte förekommit i landet sedan år 1711 och all erfarenhet talar för att det är ytterst osannolikt att en person med pest kommer till Sverige med båt eller flyg inom inkubationstiden för sjukdomen. I och med att smittkoppor utrotades försvann, enligt utredaren, den sjukdom som innebar den allvarligaste risken för befolkningen i Sverige. Sätillvida har IHR numera endast marginell betydelse för smittskyddet i Sverige. Om något fall trots allt skulle uppträda i Sverige kommer det sannolikt till hälso- och sjukvårdens kännedom, men det är osäkert om det fångas upp vid karantänskontrollen. I detta avseende, framhåller utredaren, synes det nuvarande karantänsväsendet ha fått minskad betydelse.

Personinriktade karantänsåtgärder

I sitt förslag till ny smittskyddslag föreslår utredaren att benämningen allmänfarlig sjukdom behålls för den grupp smittsamma sjukdomar som är särskilt allvarliga. Enligt utredaren bör de tre karantänssjukdomarna även fortsättningsvis hänföras till denna grupp. Detta betyder att de skall bekämpas på samma sätt som andra allmänfarliga sjukdomar. Varje läkare som uppmärksammar ett fall av en sådan sjukdom skall anmäla det till smittskyddsläkaren och denne har ansvar för att behövliga åtgärder vidtas mot sjukdomen. Inom landstingskommunen kommer det således att fin-

nas en smittskyddsläkare med uppgift att hindra dessa sjukdomar från att spridas. Utredaren anser att sannolikheten är större att fall av karantänssjukdomarna uppmärksammas av hälso- och sjukvården än av karantänsväsendet. Detta innebär enligt utredaren att smittskyddsläkaren bör kunna överta karantänsläkarens uppgifter såvitt gäller de personinriktade åtgärderna. De ingripanden mot personer som kan bli aktuella bör ske med stöd av smittskyddslagen.

Enligt gällande karantänsförordning och socialstyrelsens anvisningar i anslutning till förordningen skall befälhavarna på fartyg och flygplan under vissa förhållanden lämna en hälsodeklaration för dem som finns ombord. Deklarationen skall lämnas till tullmyndigheten. I den omfattning sådana deklarationer bedöms behövliga också i framtiden, anser utredaren att de bör kunna lämnas per radio samtidigt som befälhavaren anmäler att fartyget skall anlöpa svensk hamn. Anmälan härom skall enligt gällande tullbestämmelser göras inom 24 timmar innan fartyget anlöper hamnen. Tullmyndigheten bör vidarebefordra anmälningar om misstänkt karantänssjukdom ombord till smittskyddsläkaren. Det finns då tid för smittskyddsläkaren att vidta behövliga åtgärder enligt smittskyddslagen när fartyget anlöper hamnen.

Om smittskyddsläkarna tar över karantänsläkarnas uppgifter kan karantänsorganisationen minskas betydligt enligt utredaren. Det innebär också en förenkling av karantänsväsendet genom att fartyg och flygplan inte behöver hänvisas till särskilda hamnar respektive flygplatser med karantänsläkare om det finns personer ombord som kan misstänkas ha någon karantänssjukdom.

Objektinriktade karantänsåtgärder

Beträffande de objektinriktade, sanitära åtgärder som miljö- och hälsoskyddsnämnden för närvarande har att vidta enligt karantänsförordningen är att märka att flera av dessa anknyter till bestämmelser i framför allt hälsoskyddslagen (1982:1080), renhållningslagen (1979:596) och livsmedelslagen (1971:511). Som exempel nämner utredaren att nämnden enligt hälsoskyddslagen och renhållningslagen har tillsyn över de hygieniska förhållandena i hamnar och på flygplatser. Vid en översyn av karantänsförordningen anser utredaren att hänsyn bör tas till detta förhållande. I syfte att begränsa det nuvarande karantänsväsendet bör enligt utredaren gällande lagstiftningar anpassas så att de också inrymmer sådana objektinriktade åtgärder som kan behövas i karantänssammanhang. I de angivna lagstiftningarna är miljö- och hälsoskyddsnämnden lokal tillsynsmyndighet. Detta innebär att nämnden också i fortsättningen kan ha ansvar för de sanitära åtgärder som kan bli aktuella mot olika objekt i dessa sammanhang, även om åtgärderna sker med stöd av t. ex. hälsoskyddslagen. En av de vanligaste åtgärderna för nämnden enligt karantänsförordningen är besiktning av fartyg för utfärdande av råttcertifikat och bekämpning av råttor ombord på fartyg. Med utredarens synsätt bör dessa åtgärder i stället kunna utföras av nämnderna med stöd av hälsoskyddslagen, som innehåller bestämmelser om ohyra och skadedjur. Om fartygets ankomst anmäls

24 timmar innan det anlöper hamnen finns det tid för nämnden att ordna med besiktning och bekämpning för råttcertifikat. Utredaren anser att det även fortsättningsvis bör ankomma på tullmyndigheten att underrätta nämnden.

Med dessa synpunkter anser utredaren att karantänsväsendet bör kunna förenklas genom att i så hög grad som möjligt inlemmas i och samordnas med övrig lagstiftning. Genom att inte heller peka ut särskilda karantänshamnar eller karantänflygplatser dit fartyg och flygplan hänvisas bör den rutinmässiga kontrollen av resande, fartyg, gods m. m. kunna förenklas och göras smidigare.

Prop. 1988/89: 123

Bilaga I

Förteckning över remissinstanserna och övriga som har yttrat sig över den särskilda utredarens betänkande (SOU 1985:37) Om smittskydd samt en sammanställning av deras yttranden såvitt angår karantänsfrågorna

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av riksåklagaren, domstolsverket, rikspolisstyrelsen, försvarets sjukvårdsstyrelse, civilbefäls-havaren i östra civilområdet, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, statens bakteriologiska laboratorium, generaltullstyrelsen, skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens naturvårdsverk, arbetarskyddsstyrelsen, kammarkollegiet, statens veterinärmedicinska anstalt, hovrätten över Skåne och Blekinge, kammarrätten i Göteborg, länsrätterna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, försäkringsrätten för Södra Sverige, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, samtliga läns landstingskommuner utom Blekinge läns landstingskommun (som avstått från att yttra sig), Botkyrka, Gotlands, Göteborgs, Härjedalens, Malmö, Sigtuna, Sundsvalls, Västerviks och Ystads kommuner samt Stockholms stad, Försäkringskassförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska Läkaresällskapet, Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund (SHSTF), Miljö- och hälsoskyddstjänstemannaförbundet, Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU), Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL), och Svenska Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar.

Centralorganisationen SACO/SR, som avstått från att avge eget yttrande, har hänvisat till yttranden av Sveriges läkarförbund, Sveriges naturvetaresförbund, Sveriges psykologförbund, Sveriges tandläkarförbund och Sveriges socionomers, personal- och förvaltningstjänstemäns riksförbund.

Riksåklagaren har bifogat yttranden från överåklagarna i Stockholm och Göteborg samt från regionåklagarmyndigheterna i Umeå och Luleå.

Socialstyrelsen har bilagt yttranden från följande ledamöter i styrelsens vetenskapliga råd, professorerna Ragnar Norrby, Per-Anders Mårdh och Göran Wadell samt lagmannen Bertil Wennergren.

Flera landstingskommuner har bifogat yttranden från sina respektive smittskyddsläkare.

Svenska arbetsgivareföreningen har förklarat att föreningen avstår från att yttra sig.

Yttranden har dessutom inkommit från tre hälsovårdsinspektörer och en byråinspektör i Sollentuna kommun samt från en infektionsläkare i Stockholm.

Vad gäller frågan om *karantänsbestämmelser* har remissinstanserna anfört följande.

Med tanke på vilka sjukdomar som i dag regleras av International Health Regulations (IHR) instämmer socialstyrelsen i att en förenkling av förfarandet bör eftersträvas.

Statens bakteriologiska laboratorium

Karantänsbestämmelserna behöver ses över i samband med beredningen av proposition om smittskyddslagen. Det är därvid angeläget att reglerna ses i sitt internationella sammanhang.

Generaltullstyrelsen

Utredaren lämnar inga förslag till vad dessa föreskrifter skall innehålla men föreslår att karantänsväsendet bör förenklas och anpassas till bl. a. den föreslagna smittskyddslagen och hälsoskyddslagen (1982:1080). Utredaren anser bl. a. att i den omfattning en hälsodeklaration från fartygs- och luftfartygsbefälhavare bedöms behövlig också i framtiden den istället bör kunna lämnas per radio i den förhandsanmälan som skall göras till tullverket. Enligt 8 § tullordningen (TFS 1973:159) skall befälhavare på inkommande fartyg på förhand meddela när fartyget beräknas komma till tullklaringsområde och lämna uppgift om fartyget och dess last (förhandsanmälan). Detta gäller ej om fartyget går i regelbunden trafik enligt tidtabell som delgivits tullanstalten i förväg.

Förhandsanmälan, som får vara muntlig, skall göras hos någon av tullverkets sambandscentraler samt göras senast 24 timmar innan fartyget beräknas komma till tullplatsen.

Förhandsanmälan skall innehålla uppgift om fartygets namn, slag, nationalitet och storlek, ort eller orter som senast besökts, last och antal passagerare, tullklaringsområde dit fartyget skall föras och den beräknade tiden för ankomsten. Lasten behöver anmälas endast summariskt. Medföres oemballerade smittfarliga varor eller hälso- och miljöfarliga varor skall detta alltid uppges särskilt. ...

Motsvarande system finns för lufttrafiken. Förhandsanmälan skall göras för alla luftfartyg, linjefart undantagen, som ankommer till andra flygplatser än de som ständigt är bemannade med tullpersonal. Den skall göras senast två timmar före beräknad ankomst till flygplatsen.

För tullverkets del kan hälsodeklaration mycket väl lämnas samtidigt som förhandsanmälan görs. Tullmyndigheten bör sedan enligt utredaren kunna åläggas skyldighet att till smittskyddsläkaren vidarebefordra anmälan om misstänkt karantänssjukdom ombord, vilket inte innebär någon större skillnad mot nuläget.

Rättbekämpning som nu sker med stöd av bestämmelser i karantänsförordningen anser utredaren bör kunna ske med stöd av hälsoskyddslagen. Det bör även fortsättningsvis ankomma på tullmyndigheten att underrätta miljö- och hälsoskyddsnämnden enligt vad som ovan sagts.

Enligt generaltullstyrelsens mening bör fortsättningsvis också gälla att

socialstyrelsen skall samråda med tullverket när föreskrifter som berör tullverkets verksamhetsområde skall utfärdas.

Prop. 1988/89:123
Bilaga 2

Svenska kommunförbundet

Utredarens förslag att karantänsväsendet förenklas och anpassas till den nya smittskyddslagen, tillstyrks av styrelsen. Förenklingen av karantänsväsendet får dock inte drivas så långt att Sverige går ifrån det av WHO antagna International Health Regulations (IHR) som Sverige åtagit sig att följa och det samarbetsavtal som tecknats med de övriga nordiska länderna. De uppgifter miljö- och hälsoskyddsnämnden har enligt karantänsförordningen bygger i grunden på samhällets intresse att skydda sig mot smittsamma, utifrån kommande sjukdomar. En internationell samstämmighet i lagstiftning och tillämpning bör eftersträvas.

Göteborgs kommun och Svenska Läkaresällskapet

Det är beklagligt att utredningen ej lägger förslag om ändringar av karantänsregler m. m. Det förutses att dessa ses över i samband med propositionsarbetet. De internationella reglerna torde dock försvåra snabba förändringar.

Hearing den 19 december 1988 om en ny karantänslag

Prop. 1988/89: 123
Bilaga 3

I syfte att få olika aspekter på karantänsfrågorna belysta anordnade socialdepartementet en hearing om en ny karantänslag den 19 december 1988. Till inbjudan till hearingen fogades bl. a. ett utkast till lagrådsremiss med förslag om karantänslag, som upprättats inom socialdepartementet på grundval av det underlagsmaterial som fanns i lagstiftningsärendet. Utkastet överensstämmer i allt väsentligt med föreliggande lagrådsremiss.

Följande myndigheter och organisationer deltog i hearingen: Socialstyrelsen, statens bakteriologiska laboratorium, luftfartsverket, generallutstyrelsen, polismyndigheten i Stockholm, smittskyddsläkaren i Göteborg, smittskyddsläkaren i Stockholm, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholm, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och Sveriges redareförening. Sjöfartsverket och miljö- och hälsoskyddsnämnden i Malmö, som inbjudits till hearingen, deltog inte men hade anmält synpunkter på det utsända materialet. Ett referat av vad som förekom vid hearingen finns att tillgå på socialdepartementet i detta ärende. (S 2307/85).

Sammanfattningsvis framkom följande vid hearingen:

Deltagarna ställde sig bakom förslaget och ansåg att det är väl ägnat att ligga till grund för lagstiftning. Det framhölls att förslaget i allt väsentligt överensstämde med gällande karantänsreglering. Förslag om ändringar och förtydliganden i remissen gällde i huvudsak detaljfrågor. Några principiella invändningar vad gällde de föreslagna lösningarna fördes således inte fram.

Enighet rådde om att det var lämpligt att nu ge karantänsbestämmelserna lagform. Man ställde sig också bakom det sätt på vilket Sveriges åtagande enligt International Health Regulations (IHR) kommit till uttryck i förslaget. I detta sammanhang betonades att vår karantänslagstiftning främst måste ses som ett uttryck för internationell solidaritet med WHO och de länder som är särskilt utsatta för karantänssjukdomarna. Det nationella behovet av en sådan lagstiftning i Sverige bedömdes som litet.

En fråga som särskilt diskuterades var om det finns något behov av att i karantänslagen öppna en möjlighet för regeringen att i brådskande situationer kunna besluta att lagen skall tillämpas på en ny sjukdom, på i princip samma sätt som i den nya smittskyddslagen. En allmän mening syntes dock vara att en sådan möjlighet inte var behövlig. Mot en sådan möjlighet för regeringen talar också vår bundenhet av IHR, som anger vilka sjukdomar som skall betraktas som karantänssjukdomar.

Ingen av deltagarna framförde några farhågor vad gäller karantänslagens förhållande till annan lagstiftning. Däremot pekades på att den föreslagna ansvarsfördelningen mellan smittskyddsläkaren och miljö- och hälsoskyddsnämnden i den föreslagna karantänslagen inte är helt entydig. Dessa myndigheter är jämställda parter, varför det i lagtexten inte bör stå att det är smittskyddsläkaren som "leder" karantänsvksamheten vid karantänshamnar och karantänsflygplatser. Några förslag till andra ändringar fördes dock inte fram. Tvärtom betonade man att det är viktigt att an-

svarsfördelning i karantänslagen är densamma som i smittskyddslagen. För att ytterligare förbättra förutsättningarna för samarbete mellan smittskyddsläkaren och miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslogs att socialstyrelsen i sin tillsynsverksamhet borde ge allmänna råd och annan information kring samverkansfrågorna.

Några pekade på att det kan bli oklart vem som är health authority enligt IHR när uppgifterna delas mellan smittskyddsläkaren och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Några problem med att häva förordnandena för de nuvarande karantänsläkarna per den 1 juli 1989, om deras uppgifter skulle övertas av smittskyddsläkarna, förutsåg man inte.

Deltagarna delade uppfattningen i förslaget till karantänslag att det även framdeles är nödvändigt att utse karantänshamnar och karantänsflygplatser. Det framhölls i detta sammanhang att rätten att utfärda s. k. råttcertifikat borde begränsas till de kommuner som har tillräckliga förutsättningar för att klara av uppgiften på ett bra sätt.

En mycket stor enighet förelåg om att begränsa omfattningen av den nuvarande skyldigheten för befälhavare på fartyg och luftfartyg att vid ankomsten till Sverige lämna uppgifter om hälsotillståndet ombord. Kravet på hälsodeklaration bör i princip gälla endast när det finns skäl att anta att smitta finns ombord och när fartyget eller luftfartyget kommer från en plats som har förklarats smittad. Några framhöll att i de fall anmälan skall göras bör den innehålla svar på de frågor som ställs i maritime declaration of health enligt IHR.

Vaccinationsintyg eller andra liknande intyg bör inte krävas för inresa till Sverige.

Någon ansåg att miljö- och hälsoskyddsnämndens rätt att ta ut avgifter för viss åtgärder inte bör ske enligt en taxa som fastställs av socialstyrelsen, utan varje kommun bör själv få bestämma avgifternas storlek.

1 Förslag till

Karantänslag

Häri genom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges bestämmelser till skydd mot att karantänssjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet genom land-, luft- eller sjötrafik.

I fråga om trafiken mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge får regeringen meddela bestämmelser som avviker från vad som föreskrivs i denna lag.

2 § Med karantänssjukdom avses i denna lag gula febern, kolera och pest.

Ansvarsfördelning och organisatoriska bestämmelser

3 § Miljö- och hälsoskyddsnämnden skall svara för att sanitära åtgärder vidtas beträffande laster, bagage och annat gods, transportmedel och djur. För andra smittskyddsåtgärder enligt denna lag svarar smittskyddsläkaren.

Om den som berörs av en smittskyddsåtgärd motsätter sig åtgärden, får den vidtas endast om den har stöd i smittskyddslagen (1988:1472) eller någon annan lag.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall efter samråd med de berörda landstingskommunerna och kommunerna föreskriva att vissa hamnar och flygplatser skall vara karantänshamnar respektive karantänsflygplatser.

5 § Landstingskommunen och den berörda kommunen skall svara för att karantänshamnar och karantänsflygplatser har tillgång till den personal och den utrustning som behövs för kontroll av trafiken så att karantänssjukdomar inte förs in i landet eller sprids till utlandet.

6 § Smittskyddsläkaren skall samordna smittskyddskontrollen vid karantänshamnar och karantänsflygplatser.

Smittskyddsläkaren, eller den läkare som han överlåter uppgiften åt, skall vid behov utföra läkarundersökning och vaccination samt utfärda ett skriftligt intyg om åtgärden, om den som berörs av åtgärden begär det.

Smittskyddsläkaren skall biträda miljö- och hälsoskyddsnämnden i dess uppgifter enligt denna lag.

7 § Om ett område utom eller inom landet är att betrakta som smittat av en karantänssjukdom enligt de internationella hälsovårdsbestämmelserna och det finns risk för att sjukdomen förs in i landet eller härifrån sprids till utlandet, skall socialstyrelsen förklara området smittat av sjukdomen. Området skall anses som smittat till dess socialstyrelsen förklarar området fritt från smitta.

Allmänna sanitära bestämmelser

8 § Sanitära åtgärder som avses i denna lag skall utföras utan dröjsmål och på ett sådant sätt att de inte vållar onödigt obehag, fara för någons hälsa, skada på transportmedel eller brandfara.

När sanitära åtgärder utförs beträffande last, bagage och annat gods skall de försiktighetsmått vidtas som behövs för att förhindra skada på godset.

Om miljö- och hälsoskyddsnämnden har vidtagit en sanitär åtgärd skall nämnden utfärda ett skriftligt intyg om åtgärden, om den som berörs av åtgärden begär det.

Åtgärder vid ankomst

9 § Innan ett fartyg anlöper första svenska hamn eller senast vid ankomsten till hamnen skall befälhavaren på fartyget lämna uppgift om hälsotillståndet ombord till tullmyndigheten

1. om befälhavaren har anledning anta att smitta av en karantänssjukdom kan finnas ombord,

2. om fartyget kommer från en hamn i ett område som har förklarats smittat av en karantänssjukdom och ankomsten sker inom inkubationstiden för sjukdomen,

3. om det ombord på fartyget finns en person som har vistats inom ett smittförklarat område under sådan tid att inkubationstiden för sjukdomen inte har gått ut vid fartygets ankomst till svensk hamn.

När tullmyndigheten har fått en sådan uppgift som avses i första stycket, skall den omedelbart underrätta smittskyddsläkaren om innehållet.

10 § Ett fartyg får inte av smittskyddsskäl vägras tillträde till hamn.

11 § Om miljö- och hälsoskyddsnämnden har föreskrivit en sanitär åtgärd beträffande ett fartyg och befälhavaren på fartyget motsätter sig åtgärden, får åtgärden inte vidtas om fartyget omedelbart fortsätter sin resa. Fartyget får dock inte anlöpa någon annan hamn här i landet. Fartyget skall tillåtas inta bränsle, vatten och andra förnödenheter som det behöver, under förutsättning att det kan ske utan risk för smittspridning.

12 § Vad som sägs i 9–11 §§ om fartyg och hamnar skall gälla också för luftfartyg respektive flygplatser.

Om ett luftfartyg vid ankomsten till landet landar på någon annan plats än en karantänsflygplats och uppgift skall lämnas om hälsotillståndet ombord enligt 9 §, skall befälhavaren genast underrätta smittskyddsläkaren, miljö- och hälsoskyddsnämnden eller någon annan offentlig myndighet.

13 § Post, tidningar och trycksaker som inte är bagage får inte underkastas sanitära åtgärder. En sådan åtgärd får dock vidtas beträffande postpaket som kommer från ett kolerasmittat område och som misstänks innehålla livsmedel. Om mottagaren motsätter sig åtgärden, skall paketet åter-sändas till avsändaren.

Åtgärder vid avresa

14 § Den som på grund av en karantänssjukdom har

1. tagits in på sjukhus,

2. meddelats en förhållningsregel om isolering enligt smittskyddslagen (1988:1472), eller

3. tvångsisolerats enligt smittskyddslagen får inte resa ut ur landet. Smittskyddsläkaren skall vidta de åtgärder som behövs för att hindra den smittade från att lämna landet.

I andra fall än som avses i första stycket får den som för smitta av en karantänssjukdom inte vägras att lämna landet. Han skall dock i god tid före avresan meddela den smittskyddsläkare som underrättats om sjukdomsfallet enligt smittskyddslagen om tidpunkten för avresan och målet för resan. Smittskyddsläkaren skall underrätta den berörda hälsovårdsmyndigheten på ankomstorten om avresan och andra omständigheter av betydelse för att förhindra smittspridning.

Rättbekämpning

15 § Miljö- och hälsoskyddsnämnden i en kommun med hamn skall vidta de åtgärder som behövs för att utrota råttor i hamnen och för att skydda hamnens anläggningar mot råttor.

16 § Då ett fartyg ankommer till en svensk hamn skall befälhavaren på fartyget visa upp ett skriftligt intyg för tullmyndigheten om att utrotning av råttor har skett ombord eller att utrotning inte har behövts (*råttsaneringsbevis*). Om ett giltigt intyg inte visas upp skall tullmyndigheten omedelbart underrätta miljö- och hälsoskyddsnämnden. Nämnden skall låta undersöka fartyget och, om det behövs, vidta åtgärder för att utrota råttor ombord.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela bestämmelser om vem som får utfärda råttsaneringsbevis och om giltigheten av sådana intyg samt bestämmelser om undantag från skyldigheten att visa upp råttsaneringsbevis.

Avgifter

17 § Miljö- och hälsoskyddsnämnden får ta ut avgifter för smittrening, desinfektion, utrotning av råttor och för undersökning som avses i 16 § första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter enligt denna paragraf.

Tillsyn

18 § Socialstyrelsen har tillsynen över karantänsverksamheten i landet, utom vad avser uppgifter för någon annan central myndighet och personal som lyder under en sådan myndighet.

Socialstyrelsen skall fullgöra de uppgifter som enligt de av världshälsoorganisationen antagna internationella hälsovårdsbestämmelserna skall utföras av den nationella hälsovårdsförvaltningen.

19 § Polis-, passkontroll-, tull-, lots- och hamnpersonal, personal vid sjöfartsinspektionen och kustbevakningen samt trafikpersonal vid internationella flygplatser skall, var och en inom sitt verksamhetsområde, vara uppmärksam på efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Polis- och passkontrollpersonal skall medverka vid kontroll av vaccinationsbevis vid karantänsflygplatserna.

Ytterligare föreskrifter

Prop. 1988/89: 123

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för att hindra att karantäns-sjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet.

Bilaga 4

Straff

21 § Till böter döms den som

1. underlåter att lämna uppgift om hälsotillståndet ombord på fartyg eller luftfartyg eller lämnar en oriktig sådan uppgift,
2. underlåter att lämna underrättelse som avses i 12 § andra stycket

Överklagande

22 § Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Ett beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Härigenom föreskrivs att 69 § smittskyddslagen (1988:1472) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

69 §

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter

1. om åtgärder för att förhindra att smittsamma sjukdomar förs in i landet eller sprids till utlandet,

2. om andra frågor inom smittskyddet som inte gäller vaccination.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning på försvarsmakten, i den mån föreskrifterna inte gäller tvångsåtgärd mot enskild.

Regeringen får överlåta åt myndighet att meddela föreskrifter som avses i denna paragraf.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om frågor inom smittskyddet som inte gäller vaccination.

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 februari 1989 ..	18
1 Inledning	18
2 Allmän motivering	19
2.1 Bakgrund	19
2.2 Förslag till karantänslag	21
Principerna för en karantänsreglering	23
Frågor som bör regleras i en karantänslag	25
3 Upprättade lagförslag	31
4 Specialmotivering	31
4.1 Förslaget till karantänslag	31
4.2 Förslaget till ändring i smittskyddslagen (1988:1472)	47
5 Hemställan	47
6 Beslut	47
Utdrag ur lagrådets protokoll den 14 mars 1989	48
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 mars 1989 ..	50
1 Anmälan av lagrådsyttrande	50
2 Följdlagstiftning till smittskyddslagen	51
3 Övriga frågor	52
4 Hemställan	52
5 Beslut	53
<i>Bilaga 1</i> Utredarens förslag till reglering av karantänsfrågorna	54
<i>Bilaga 2</i> Förteckning över remissinstanserna och övriga som har yttrat sig över den särskilda utredarens betänkande (SOU 1985:37) Om smittskydd samt en sammanställning av deras yttranden såvitt angår karantänsfrågorna	57
<i>Bilaga 3</i> Hearing den 19 december 1988 om en ny karantänslag ...	60
<i>Bilaga 4</i> Lagrådsremissens lagförslag	62

